

Nordisk
ministerråd

BARNEHAGE

**– en arena for barn og foreldres
integrering i Norden**

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Barnehagen, en arena for integrering av barn og foreldre	6
En integrert del av nordisk barndom	9
Barnehagetilbudet i Norden og virkemidler for inkludering	14
Dansk vuggestue, børnehave og dagpleje	14
Finsk päiväkoti, förskola	16
Islandsk leikskóli og dagforeldri	18
Norsk barnehage, åpen barnehage, familiebarnehage	20
Svensk förskola, familjedaghem og öppen förskola	22
Eksempler til etterfølgelse fra Norden	26
Malmö, et eksempel på tverrfaglig innsats for inkludering i barnehage i Norden	27
Mødregupper under DRC Integration - Ny mor i Danmark	30
Baba – fordi far er viktig!	34
Mentorstøtte og informasjon for innvandrerforeldre	38
Töfrandi tungumál	41
Introduktionsarbeid i öppen förskola	44
Hele familien inn en dør i Stavanger	48
Nordisk statistikk om barns deltakelse i ECEC	52
Deltakelse i barnehage etter sosioøkonomisk bakgrunn	54
Nasjonale datakilder, en sammenfatting	56
Avsluttede betraktninger	59

Denne publikasjonen finnes også som en webtilgjengelig online-versjon: <https://pub.norden.org/nord2021-047>.

Forord

Et av verdensmålene for bærekraftig utvikling er å sikre at alle barn får mulighet til å gå i barnehager. Dette målet understøtter også vår [Visjon 2030](#) om at Norden skal bli verdens mest bærekraftige og integrerte region, fordi barnehagene i særlig grad tjener de gruppene av barn som er flerspråklige og sosialt og økonomisk vanskeligstilte.

Formålet med denne rapporten har vært å se på hvordan de nordiske landene jobber for å øke graden av deltakelse for barn med flyktige- og innvandrerbakgrunn i barnehage-aktiviteter i Norden. Barnehagens rolle i arbeidet med inkludering har blitt viktigere. Det som tradisjonelt og hovedsakelig har vært en arena for omsorg og lek, har blitt en svært viktig arena for å fremme læring og for å forberede barna til skolen.

Nordisk ministerråd har eksplisitt uttalt at Norden skal være det beste stedet i verden for barn og unge. Globaliseringen og den økte migrasjonen bidrar til å skape positiv vekst, muligheter og utfordringer. Her har barnehager og skoler et stadig viktigere samfunnsoppdrag, siden de bygger felleskap og skaper utviklingsmuligheter for alle barn.

I denne publikasjonen presenterer vi et utvalg eksempler til etterfølgelse fra Norden, på hvordan barnehagen fungerer som den første inkluderingsarenaene for barn og familier som ankommer til Norden. Vi beskriver tiltak som legger til rette for barns deltakelse uavhengig av sosial, kulturell og økonomisk bakgrunn og tiltak som samtidig bidrar til å styrke foreldrenes integrering.

Nordens velferdssenter vil rette en spesiell takk til den nordiske ekspertgruppen *Tidlig innsats for nyankomne barn og familier* for deres bidrag til arbeidet. Eksemplene som er med, er valgt ut i samråd med ekspertene og på bakgrunn av intervjuer med forskere og eksperter i landene. Rapporten oppsummerer kunnskap som er produsert i Norden, og hører til under Clearingcentralen, Nordisk ministerråds satsing på kunnskapsformidling om flyktninger og immigranter i Norden. Mer informasjon om prosjektet finnes her: www.integrationnorden.org

Eva Franzén

Direktør, Nordens velferdssenter

Merethe Løberg

Prosjektleder, Nordens velferdssenter

Foto: Ritzau Scanpix.dk

Sammendrag

I denne rapporten tar vi deg gjennom hvilke inkluderings tiltak de nordiske landene har satt i verk for at flere barn med innvandrers- eller flyktningebakgrunn skal få gå i barnehage. Vi presenterer et utvalg eksempler til etterfølgelse og beskriver hvordan barnehage tilbudet i Norden er organisert.

Målet om at flere barn av innvandrere- og flyktninger skal gå i barnehage, er i hovedsak basert på tre forhold. Gode barnehager gir barnets utvikling og velferd i et livsløpsperspektiv. Dette gjelder i særskilt grad utsatte barn. Et godt utbygget barnehage tilbud er også en forutsetning for at både kvinner og menn kan kombinere foreldreskapet med å være sysselsatt. Kvinnenes yrkesdeltakelse bidrar til verdiskaping, økt likestilling, til en bedre familieøkonomi og til integrering av familien.

Vi har funnet at de nordiske landene har noen felles utfordringer i inkluderingsarbeidet. En utfordring er at en større andel barn med flyktning- og innvandrerbakgrunn, ikke går i barnehage sammenlignet med den øvrige barnebefolkningen. Landene jobber aktivt med å endre situasjonen. De har satt et særlig fokus på å øke deltakelsen blant de eldste barna, og her ser de ut til å være på god vei. En barnehage av god kvalitet tilbyr gode muligheter for utvikling og læring, og styrker barnets muligheter i møtet med skolesystemets forventninger.

Barnehagene i Norden har ikke nådd målet om å tilby barn med innvandre- og flyktningbakgrunn de samme mulighetene for deltakelse i barnehage. Barn i asyl er ikke fullt ut sikret lik tilgang til og deltakelse som barn med bopel i Norden. På nordisk nivå har vi heller ikke sammenlignbare indikatorer som kan hjelpe oss i arbeidet med å overvåke denne utviklingen. Det er det behov for. Sosiale og økonomiske ulikheter i befolkningen er lave i Norden sammenlignet med verden for øvrig. Imidlertid er ulikhetene økende. Indikatorer for deltakelse i barnehage for alle barn i Norden er et viktig redskap som vi bør ta i bruk, for å sikre god måloppnåelse om Agenda 2030.

En annen utfordring landene deler er behovet for gode og felles kriterier for hva en kvalitativ god barnehage er. En del av diskusjonen går på typen pedagogikk som skal ligge til grunn, og i hvor stor grad målrasjonalitet, individualisering og utviklingspotensialer skal dominere. En annen retning ser på ivaretagelsen av barnets livskvalitet og væren her og nå, og behandler det normative i å avgjøre hva som er barnets beste. Dette er viktige diskusjoner som bør funderes i kunnskap og forskning, men dette er også viktige verdispørsmål. Kvalitetskriterier er normative og former

vår oppfatning av hva en god barndom innebærer.

Kvaliteten i barnehagene har også betydning for vår tillitt til barnehagen som samfunnsinstitusjon. Forsking har avdekket noen felles utfordringer for kvaliteten i barnehagene i Norden. Tilgangen på tilstrekkelig utdannet personell og målet om økt deltakelse, setter kvaliteten i tilbudet under press. Forskning finner økende utfordringer knyttet til tilgangen på pedagoger som kan støtte opp om barnas språk og læring. Store barnegrupper vanskeliggjør individuell tilrettelegging og omsorg, og utfordringene øker når det blir knapphet på ressurser og midler i sektoren. Dette er faktorer som øker risikoen for at utsatte barn ikke får den støtten og omsorgen de har behov for.

Foto: Mostphotos

Barnehagen, en arena for integrering av barn og foreldre

Barnehagens rolle i arbeidet med inkludering og integrering av nyankomne flyktningbarn og barn med innvandrerbakgrunn blir stadig viktigere. Barnehagen, har vokst til å bli en av de viktigste arenaene hvor barn samhandler på tvers av sosiale lag og kulturer. Det som tradisjonelt var en arena for omsorg, lek og samvær har blitt en svært viktig arena for læring og forberedelse til skolen. Det er frivillig å delta i barnehage, men deltakelse har etter hvert blitt en anerkjent og viktig del av utdanningsforløpet.

Målet, som har fått betegnelsen Early Childhood Education and Care (ECEC), er å kunne tilby og inkludere alle barn i et barnehagetilbud.¹ Dette henger sammen med at en noe høyere andel av barna som vil tjenes mest på å gå i barnehage, ikke gjør det. I tillegg er det en større andel barn med innvandrerbakgrunn og barn av asylsøkere som ikke går i barnehage sammenlignet med den øvrige barnebefolkningen. Barnehagene i Norden er derfor betraktet som en første og viktigste integreringsarenaene både for nyankomne foreldre og for barn.

1. Begrepet barnehage og barnehagetilbud anvendes som en samlebetegnelse for den pedagogiske virksomhet som på fagspråket mer presist omtales som ECEC, Early Childhood Education and Care.

UNESCOs definisjon av Early Childhood Education and Care

"Tidlig barndom, definert som perioden fra fødsel til åtteårsalderen, er en tid preget av bemerkelsesverdig vekst der hjerneutviklingen er på topp. I løpet av dette stadiet påvirkes barnet sterkt av miljøet og menneskene som omgir dem.

Småbarnspedagogikk og omsorg (Early Childhood Education and Care, heretter ECEC) er mer enn en forberedelse til grunnskolen. Den sikter på en holistisk utvikling av et barns sosiale, emosjonelle, kognitive og fysiske behov slik at barnet danner et solid og bredt grunnlag for livslang læring og velvære. ECEC har muligheten til å fostre omsorgsfulle, kompetente og ansvarlige fremtidige borgere.

Dette er derfor en av de beste investeringene et land kan gjøre for å fremme utviklingen av menneskelige ressurser, likestilling og sosial samhörighet og for å redusere kostnadene for senere avhjelpende programmer. For vanskeligstilte barn spiller ECEC en viktig rolle i å kompensere for uheldige elementer i familien og bekjempe ulikheter i utdanningen.

UNESCOs tilnærming er forsterket i FNs bærekraftsmål, særlig i delmål 4.2 til bærekraftsmål 4 om god utdanning, som har følgende mål: «Innen 2030 [å] sikre alle jenter og gutter mulighet for god tidlig utvikling og omsorg og tilgang til førskole (ECEC), slik at de er forberedt på å begynne i grunnskolen.»²

Barnehagen som en naturlig del av oppveksten er tett forbundet med fremveksten av velferdsstaten. Et godt utbygget barnehagetilbud er en forutsetning for at både kvinner og menn kan ha inntektsgivende arbeid. Velferdsordninger slik som fødselspermisjon, arbeidsledighetstrygd og sykepenger er rettigheter som er knyttet til det å ha egen inntekt. Barnehagetilbudet er på denne måten tett forbundet med sosial- og velferdspolitikken, familie- og oppvekst og utdannings- og arbeidslivspolitikken. I landenes oppsøkende og inkluderende arbeid for økt deltakelse i barnehagene inngår også ett bredt tverrfaglige forankret arbeid om forebyggende innsatser (Daníelsdóttir & Ingudóttir, 2020). Flere av landenes introduksjonsordninger for de foresatte, er også forbundet med forventninger til at barna skal gå i barnehage (Jönsson, 2017).

Barn som flytter til et nytt land, bør introduseres tidlig for det nye språket. Når heller ikke foreldrene kan det nye språket, er et tilbud om barnehage viktig for barnets livskvalitet og muligheter til liv og utvikling. Barn som ikke lærer språk tidlig, får en unødvendig bratt læringskurve ved skolestart, og mange sliter med å henge med både sosialt og i skolen.

Det at en større andel utenlandsfødte og nyankomne barn ikke går i barnehage sammenlignet med den øvrige barnebefolkningen, henger sammen med flere forhold. Blant annet er en større andel kvinner med innvandrers- og flyktningebakgrunn lenger hjemme med barna, enn kvinner ellers. Det fører til at det tar lengre tid før de etablerer seg i arbeidslivet. For noen får dette negative

2. <https://en.unesco.org/themes/early-childhood-care-and-education> Sitatet er oversatt fra engelsk.

konsekvenser økonomien, integreringen og likestillingen. I store trekk er normen i Norden, at kvinner av både ideologiske og økonomiske grunner går tilbake til arbeid etter om lag ett år.

Økt migrasjon tilfører Norden mangfold, muligheter og utfordringer. Det er viktig å forebygge forskjeller hvis man skal bygge fellesskap i mangfoldet. Det bidrar til å opprettholde høy tillit innad i de nordiske landene. Her har barnehagene og skolene et stadig viktigere samfunnsoppdrag. De bygger tilhørighet og fellesskap, et *vi* (Kalkman, 2019). Tilhørighet og tillit gjør det enklere å samhandle på de fleste områder, både for barn og voksne. Små forskjeller mellom folk i Norden, bygger fellesskap og tillit til samfunnsinstitusjonen. Vi nyter også godt av å leve i samfunn der befolkningen i stor grad har tillit til samfunnsinstitusjonene. Dette er forhold som har gjort fremveksten av den nordiske velferdsmodellen mulig (Bergh & Bjørnskov, 2011). Vi har et god utbygget barnehagesystem, utdanningssystem og helsevesen som sammen med overføringsordninger utjevner forskjeller og legger til rette for muligheter for alle.

Gode virkemidler som øker deltakelsen til barn med flyktig- og innvandrerbakgrunn i barnehage, et viktig bidrag i arbeidet for et bærekraftig Norden. Bærekraft og tillit er uløselig forbundet med å sikre alle barn de beste mulighetene for utvikling og deltakelse i samfunnet. Det er gjennom tidlig tilhørighet i barnehager og skoler at vi viderefører slike grunnleggende verdier som demokrati, toleranse, likeverd og antidiskriminering (Karila, Johansson, Purolla, & Hannikäinen, 2017).

Foto: Ritzau Scanpix.dk

En integrert del av nordisk barndom

For de aller fleste er barnehage en integrert del av en typisk nordisk barndom. De deltar i kortere eller lenger tid, i en form for barnehagetilbud før de begynner på skolen. Barnehager av høy kvalitet styrker alle barns utvikling og sosiale kompetanse og er den viktigste arenaen for språkstimulering for barn i førskolealderen. For barn som skal vokse opp i et nytt land, er det derfor en svært viktig start på livet å få delta i barnehage.

Tilgang til barnehager av høy kvalitet er et gode for barn, familier og samfunnet som helhet. Det er i tillegg et mål for de nordiske landene å kunne tilby barnehager av god kvalitet til alle barn.³ Barnehage er rettighetsfestet i nær sagt alle de nordiske landene. Imidlertid er denne retten ikke forbeholdt alle barn. Barn i asylmottak og som venter på asyl, er ikke sikret lik tilgang til et likeverdig barnehagetilbud som sine jevnaldrende i Norden.⁴ Dette bryter med Europarådets anbefalte standarder. Det er kommunene eller mottakene som har ansvar for tilbudets innhold, omfang og kvalitet og dette kan variere (Byrne & Bech Hansen, 2018). Barnehager i mottak og andre tilrettelagte tilbud har ikke de samme krav til kvalitet som øvrige barnehager. Dette åpner for dårligere tjenester som reduserer fordelene for de yngste barna i mottaksfasen.

De nordiske landene har i stor grad en integrert konsekvente og systematiske regelverk for barnehagetilbudene sine (Eurydice Report, 2019 Edition). Barnehagene er også en første arena for inkludering og integrering, for nyankomne foreldre og barn. Barnehagene i Norden er imidlertid under press. Utfordringene er knyttet til manglende tilgang på profesjonsutdannede ansatte, barnegruppene er store, det forekommer et høyt stressnivå og knappe ressurser og midler i sektoren. Disse utfordringene kan bidra til et miljø som ikke oppfyller barnets behov for individuell utvikling, tilrettelegging, omsorg og opplæring. Dette kan være særskilt utfordrende for de yngste og de mest sårbare barna (Dánielsdóttir & Ingudóttir, 2020). Den lovfestede retten til en barnehageplass kan ha kommet til å gå på bekostning av kvalitet og kompetanse i tilbudet til barna. Tidlige rapporter om konsekvenser av koronapandemien, ikke minst at det har vært praktisert mindre barnegrupper, kan så langt se ut til å understøtte denne tesen (Os, Myrvold, Danielsen, Hernes, & Winger, 2020).

3. Se Unescos definisjon av ECEC i faktaboks.

4. Se omtale under det enkelte land for detaljer.

Europarådet anbefaling til kvalitetsstandard for ECEC

"Den europeiske søylen for sosiale rettigheter (1) uttaler som sitt ellefte prinsipp at alle barn har rett til rimelig utdanning og tidlig omsorg av god kvalitet.

Dette er i tråd med Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter (2) som anerkjenner utdanning som en rettighet. Det er videre i tråd med FNs konvensjon om barnets rettigheter og med FNs bærekraftsmål 4.2, som forutsetter at alle jenter og gutter skal ha tilgang til en god tidlig utvikling og omsorg og tilgang til førskole innen 2030.

Det er gunstig for barn, særlig barn i en vanskelig situasjon, å få del av småbarnspedagogikk og omsorg tidlig i barndommen. Det bidrar ved å motvirke at det danner seg tidlige ferdighetshull, og det er dermed et viktig verktøy for å bekjempe ulikheter og manglende utdanning. ECEC må være en del av en integrert pakke med politiske tiltak for å verne barnas rettigheter for å oppnå bedre oppvekstvilkår for barn og bryte negativ sosial arv."⁵

Den nordiske barnehagemodellen forbindes med lek og samvær mellom barn både ute og inne, hvor barnehagen er et sted der omsorg og læring går hånd i hånd. På sitt beste forventes barnehagen å bidra til barnet får dekket sine sosiale, emosjonelle, kognitive og fysiske behov for å bygge et solid og bredt grunnlag for velvære, utvikling og sosial tilhørighet.

I tillegg er barnehagene pålagt helsefremmende og forebyggende oppgaver. I den norske forskriften for barnehagene står det for eksempel at *"Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette (Kunnskapsdepartementet, 2017)."*

The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education

UNESCOs Salamanca-erklæring av 1994 legger vekt på at utdanningssystemene må ta hensyn til den store variasjonen i barnas egenskaper, forutsetninger og behov. Erklæringen vektlegger at utdanningen skal gis i inkluderende miljøer uavhengig av elevenes fysiske, intellektuelle, emosjonelle og språklige bakgrunn, og uavhengig av sosial, kulturell og etnisk bakgrunn.

5. https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/council-recommendation-on-high-quality-early-childhood-education-and-care-systems_en Sitatet er oversatt fra engelsk.

Det er bred enighet innen språkforskning om at barn med begrensede ferdigheter i ett nytt språk vil oppnå best læringsutbytte dersom de også får mulighet til å utvikle sitt morsmål (Ryen, 2018) (Engen & Kulbrandstad, 2007). Å fremme språkutvikling og læring i morsmål er viktig, fordi barn har lettest for å utvikle begreper og forståelse for språket i det språket de behersker. Barna utvikler også kognitive ferdigheter best hvis de får opplæring som bygger på de språklige ferdighetene som er utviklet allerede i barnehagealder. Dette understøtter videre utviklingen av språk og læring (NOU 2010: 7, 2010) (Gjervan, Andersen, & Bleka, 2012). Til tross av for at UNESCO anbefaler morsmålsopplæring til barnehagebarn, er det bare et fåtall europeiske land som tilbyr dette. Situasjonen er anderledes i de nordiske landene. Samtlige land har regelverk som pålegger barnehagene å støtte opp om barnets tidlige språkutvikling. Det er imidlertid bare Finland, Sverige og Norge som i tillegg har som mål å støtte opp om barnets språkutvikling gjennom å støtte barn med annen språkbakgrunn i å bruke sitt morsmål.⁶

De nordiske barnehagene har et bredt formål. De skal ikke bare forberede barna på skolen, de skal også forberede barna på overgangen til skolen. En OECD rapport beskriver disse doble forventningene og de ulike internasjonale tilnærmingene på en god måte (OECD, 2017). Flere studier har vist at barnehage har sterk positiv effekt på barnas senere utdanning og arbeidsdeltakelse. Et godt barnehage tilbud reduserer derfor risikoen for at hvert enkelt barn senere i livet vil bli avhengig av velferdsytelser (Havnes & Mogstad, 2011). Barn i utsatte eller vanskelige livssituasjoner, har også størst nytte av et barnehage tilbud av høy kvalitet. Hva som da kjennetegner det godt barnehage tilbud (ECEC), er følgelig gjenstand for atskillig forskning. Et nyere initiativ som er iverksatt av de nordiske landenes utdanningsmyndigheter, skal blant annet undersøke dette. Det skal undersøke hvilke verdier og prinsipper som ligger til grunn for vår evaluering av barnehagenes kvalitet i Norden og videre hvordan våre verdier og pedagogiske praksis påvirker barnas trivsel, utvikling og læring. Studien vil på lengre sikt kunne si mer om hva som kjennetegner en eventuell spesifikt 'nordisk' praksis og hvilken betydning den har for kvaliteten og utviklingen av barnehage tilbudet i Norden.⁷ Sammenlignende studier av barnehage tilbudet er videre av spesiell interesse fordi lærerplantilnærmingen (curriculum frameworks) i de nordiske land på mange måter går i same retning, med enkelte ulikheter (Vallberg Roth & Åsén, Utvärdering i förskolan: en forskningsöversikt, 2012).

Barnehage tilbudet i Norden har så pass mange grunnleggende fellestrekk at mange vil hevde at det er grunnlag for å hevde at det finnes en nordisk pedagogisk tradisjon (The Nordic Pedagogical Tradition - Main Topics & Hallmarks). Viktige fellestrekk som pekes ut, er å finne i landenes nasjonale lovgivning, lærerplaner, retningslinjer og i landenes pedagogiske praktiser (Puroila, 2016).

Et sentralt trekk er at pedagogikken og praksisen i barnehagene har integrert et barnesentrert perspektiv. Barndommen betraktes som en livsfase med sin egenverdi, hvor barnet er fri fra ansvar og fra forventninger til å prestere. Barnets egen kultur er også høyt verdsatt, det samme gjelder lek, tilgang til frilek og natur, barnets

6. *"In Iceland, laws and regulations do not specifically refer to language support in pre-schools. However, it is common practice that preschools and/or municipalities form their own policy on welcoming and supporting children with Icelandic as a second language."* (Eurydice Report, 2019 Edition, s. 114)

7. [The Nordic Approach to evaluation and Assessment in Early Childhood Education and Care](#), v/FILIORUM-Senter for barnehageforskning og Early Childhood Research Centre, Dublin City University. Forskningsprosjektet skal gjøre en systematisk undersøkelse av utviklingen over tid, og vurdere dagens nordiske evalueringspraksis.

perspektiv og interesser skal danne utgangspunkt for aktivitetene og for den sosiale interaksjonen (Warming, 2011) (Ringsmose, Kragh-Müller, & (Eds.), 2017). Det å få venner er et formål i seg selv. I planverkene som regulerer innholdet i barnehagene blir derfor barnas behov for deltakelse og tilhørighet vektlagt. Verdier som demokrati, omsorg og kompetanse vektlegges noe ulikt, men står sentralt i den nordiske barnehagepedagogikken (Einarsdottir, Brostrøm, Johannesson, Purola, & Emilson, 2014).

Et annet likhetstrekk finner vi i den strukturelle organiseringen av sektoren. Barnehagetilbudet er en universell og offentlig finansiert del av den nordiske velferden (The Nordic Pedagogical Tradition - Main Topics & Hallmarks). Den nasjonale lovgivningen og læreplanene for barnehagene er rettet mot alle barn. Vi har hatt en ekspansiv familiepolitikk i Norden, sammenlignet med andre vestlige land. Det synes også å herske enighet om at likestillingen mellom kvinner og menn i Norden har økt, dels som en følge av den vekten som likestillingsperspektivet har fått i familiepolitikken og dels på bakgrunn av at nye rettigheter er innført, som en utvidet rett til fødselspenger og fordi det har blitt satt i gang tiltak for å gi enslige forsørgere større mulighet til å delta på arbeidsmarkedet (Berven & Ravneberg, 2012). En strukturell konsekvens er at de fleste familier forsørger seg ved hjelp av to inntekter, noe som har bidratt til økt velstand for mange. De nordiske landene har også flere yrkesaktive kvinner som sammen bidrar til en større andel av det totale antall arbeidstimer enn i de fleste andre land i Europa. Et godt barnehagetilbud har også gjort det lettere for enslige omsorgsgivere å kombinere arbeid og omsorg. For noen familier som lever på bare en inntekt, har det imidlertid vist seg utfordrende å få endene til å møtes. For å bygge ned sosiale, kulturelle og økonomiske barrierer for barnets deltakelse i barnehagetilbud og for å gi foreldrene bedre muligheter for inntektsgivende arbeid, har landene iverksatt subsidierte ordninger. Barnehagetilbudet og foreldrepermisjonsordninger er på ulikt vis en subsidiert del av landenes velferdstilbud (Se mer under introduksjonen til landenes tiltak).

Fra forskningshold forventes det imidlertid at de nordiske barnehagene vil møte større utfordringer og endringer i fremtiden (Roedelé, Løkholm Lewin, & Skulberg, 2010). Vilkår som forventes å påvirke barnehagetilbudet mer i fremtiden er, nasjonaløkonomi, ankomster av flyktninger og innvandrere, krav om mer kundeorienterte tjenester, samt endringer i pedagogikkens fokusområder, som for eksempel et økt fokus på læringsutbytte (Karila, Johansson, Purola, & Hannikainen, 2017). En tendens som særskilt er i sentrum for diskusjon, er pedagogikk rettet inn mot målrasjonalt, individualisering og harmonisering (Vallberg Roth, Nordic Comparative Analysis of Guidelines for Quality and Content in Early Childhood Education, 2014).

FNs styringskomité for Utdanning for alle, om bærekraftsmål 4.2

Utvikling, omsorg og ECEC for alle barn er et mål, fordi ethvert barn har rett til å utvikle seg i størst mulig grad.

"Utvikling, omsorg og ECEC for barn er flerdimensjonal og omfatter flere sider ved barnets velferd: fysiske, sosiale, emosjonelle og mentale. Generelt foregår utviklingen i en rekke forutsigbare og felles stadier: Barna blir stadig mer uavhengige og tilegner seg stadig flere avanserte ferdigheter og evner når de blir eldre. De utvikler seg imidlertid med forskjellig hastighet og kan nå utviklingsmål på forskjellige tidspunkter. Hva som regnes som en normal utvikling for barn, varierer også mellom kulturer og miljøer, siden forventningene og foreldrestrategiene kan variere, ikke bare landene imellom, men også mellom kulturelle, etniske eller religiøse grupper i samme land. Men til tross for variasjonene i tempo i barnas utvikling har alle barn en iboende rett til å utvikle seg fullt ut."

Barnekonvensjonen understreker tydelig hvor viktig barnets tidlige utvikling er, og sier at et barn har rett til å utvikle seg "så langt det er mulig" (artikkel 6), og: "Partene anerkjenner ethvert barns rett til en levestandard som er tilstrekkelig for barnets fysiske, psykiske, åndelige, moralske og sosiale utvikling" (artikkel 27). I de fleste land med tilgjengelige data er over halvparten av barna i tre- til fireårsalderen utviklingsmessig på rett spor. I alle land med sammenlignbare data anses mer enn 85 prosent av barna i tre- og fireårsalderen å være på rett spor i sin fysiske utvikling. Når det gjelder læring og sosioemosjonell utvikling, varierer andelen barn som er på rett spor, mye, men andelen ligger over 50 prosent i nesten alle land. I alle land med tilgjengelige data er det lavest sannsynlighet for at man mener at barn er utviklingsmessig på rett spor når det gjelder lese- og skriveferdigheter.⁸

8. <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=30022&nr=100&menu=3170> Sitatet er oversatt fra engelsk.

Foto: Ritzau Scanpix.dk

Barnehagetilbudet i Norden og virkemidler for inkludering

Dansk vuggestue, børnehave og dagpleje

Dansk dagtilbud (barnehage) omfatter vuggestuer, dagpleje (familiebarnehage /dagmamma), børnehaver samt aldersintegrerte institusjoner (Dagtilbudsloven, 2020). Alle barn har rett til et barnehagetilbud (pasningsgarantien) fra de er 26 uker gamle inntil de når skolealder. Daginstitusjonene finnes i forskjellige former. Det er kontinuitet mellom slutten av foreldrepermisjonen og innmelding i barnehage. Mindre barn fra null til tre år går i vuggestue eller familiebarnehage, inntil barnet er gammelt nok til å starte i ordinær barnehage. Det finnes en rekke kommunale institusjoner i tillegg til selvstendige og private initiativ som er etablert etter avtale med kommunen (Dagtilbudsloven, 2020). Her enkelt kommune kan gi foreldre støtte til pass av sine egne barn.⁹ Tilskuddets størrelse fastsettes av kommunen og kan ha en varighet fra minimum åtte uker til maksimalt ett år.

Barnehager er inkludert i kommunenes generelle og forebyggende tjenester for barn, på linje med andre barnehageinstitusjoner, fritidssentre, aldersintegrerte og kombinerte institusjoner samt skolefritidsordninger og klubber.¹⁰ Det danske barnehagetilbudet er underlagt Børne- og undervisningsministeriet. Barna i Danmark begynner på skolen det året de fyller seks år.

Barneomsorgsgaranti

I Danmark er det en pasningsgaranti, som sikrer at alle barn fra 26 uker og frem til skolestart har mulighet til å få plass i barnehage. Det kommunale tilskuddet til barnehage er høy, så foreldrebetalingen er lav, og det finnes gratis tilbud om plass dersom foreldrene tjener mindre enn 185 701 DKK i året.¹¹ Målet er at uavhengig av sosioøkonomisk bakgrunn, skal alle barn ha tilgang til barnehage. I slutten av september 2019 var det ca. 268 000 barn i alderen en til fem år registrert i barnehage. 73 prosent av ett-åringene med ikke-vestlig bakgrunn gikk i barnehage pr. 1. oktober 2019. Den tilsvarende andelen danskfødte lå på 78 prosent. Ved to-tre års alder forsvinner forskjellen, og 89 prosent av tre-åringene med ikke-vestlige innvandringsbakgrunn og 87 prosent av barna med dansk herkomst gikk i barnehage.

9. <https://www.uvm.dk/dagtilbud/typer-af-tilbud/pasning-af-egne-boern>

10. Lov om social service <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2019/798>

11. <https://www.uvm.dk/dagtilbud/tilskud-og-egenbetaling/oekonomisk-fripladstilskud>

Samtidig er det markante forskjeller mellom deltakelsesgraden ut fra opprinnelsesland. For eksempel går 91 prosent av barn fra ett-fem år barn med syrisk innvandringsbakgrunn i barnehage. Av barn med barn med pakistansk og indisk innvandringsbakgrunn går henholdsvis 67 prosent og 65 prosent i barnehage.

Pasningsgarantien er regulert i dagtilbudsloven, som kun gjelder barn med oppholdstillatelse i Danmark (Dagtilbudsloven, 2020). Barn og familier som bor i mottak omfattes derfor ikke av garantien. Det er Dansk Røde Kors som driver danske asylmottak og som tilbyr barnehage til barn i mottak.¹²

Styrket pedagogisk læreplan

I formålsparagrafen i dansk barnehagelov står det at barnehagen skal forhindre negativ sosial arv og ekskludering. I 2017 ble det opprettet et nytt rammeverk for de pedagogiske læreplanene i barnehage med pedagogisk grunnlag og seks læreplantemaer. Ett av disse temaene er kultur, estetikk og fellesskap. Personalet aktivt formidle kultur og støtte alle barn, uavhengig av bakgrunn, kompetanse og tidligere erfaring med kultur.¹³

Inkluderende foreldresamarbeid

I forlengelsen av den pedagogiske læreplanen har det også vært fokus på å styrke foreldresamarbeidet mellom det pedagogiske personalet og foreldrene i barnehagen. Kravet om foreldresamarbeid gjelder også dagpleien. Barnehagener har ikke plikt til å til å bruke tolk i møte med barnets foresatte, men kommunene har ansvar for å kartlegge barnets språk, tilby språkstimulering og tilrettelegging. Det pedagogiske personalet skal tilpasse foreldresamarbeidet ved å ta utgangspunkt i hver enkelt families situasjon, kultur og behov og arbeide for å skape like vilkår for deltakelse for alle barn og foreldre. I tillegg er det utviklet en rekke dialogkort, basert på spørsmål som det pedagogiske personalet kan bruke i den profesjonelle refleksjonen, med fokus på å bygge tillitsfulle relasjoner til foreldrene.¹⁴

Kommunene skal i tråd med integreringsloven tilby alle nyankomne flyktninger og familiegjenforente et '*selvforsørgelses- og hjemreiseprogram eller et introduktionsprogram*' (tidl. *integrationsprogram*) (Integrationsloven, 2020).¹⁵

Obligatorisk språkvurdering

Der en innført en obligatorisk språkvurdering i barnehagene. Dette skal sikre at barnas språkutvikling er aldersbestemt, og at barna som man finner har behov for språkstimulerende intervensjoner får den hjelpen de trenger. Kommunen må vurdere språket til alle barn i alderen rundt tre år dersom det er språklige, atferdsmessige eller andre forhold som gir mistanke om at barnet kan trenge språkstimulering, eller hvis barnet ikke er registrert i en barnehage. Alle foreldre, uansett om begge foreldre har dansk bakgrunn, eller om noen av foreldrene har annen etnisk bakgrunn enn dansk, har plikt til å la barnet delta i en språkvurdering og ev. språkstimulering.¹⁶

12. <https://www.rodekors.dk/vores-arbejde/roede-kors-asyl/det-goer-vi/boernehave>

13. <https://emu.dk/dagtilbud/forskning-og-viden/den-styrkede-paedagogiske-laereplan/den-styrkede-paedagogiske>

14. <https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/kort-om-foraeldresamarbejde>

15. <https://uim.dk/arbejdsomrader/Integration-af-nye-borgere/Selfforsorgelses-og-hjemreiseprogrammet-og-introduktionsprogrammet>

16. <https://www.uvm.dk/dagtilbud/paedagogiske-redskaber-og-rammer/sprogvrdering-og-sprogstimulering>

Barn i utsatte boområder

I 2018 ble det inngått en tverrpolitisk avtale om tiltak mot fremveksten av parallellsamfunn som omtales som ghettoer eller utsatte boområder.¹⁷ Områdene defineres på bakgrunn av en rekke etablerte kriterier, blant annet ut fra beboernes tilknytning til arbeidsmarkedet, inntektsnivå, utdanningsnivå og kriminalitet. I 2019 var det ca. 950 barn i alderen ett år i disse områdene, hvorav 80 prosent gikk i barnehage. Bakgrunnen for tiltaket er at barn fra de utsatte områdene skårer lavere på språkkunnskaper og får gjennomgående lavere resultater i dansk og matematikk på de avsluttende eksamenene fra barneskolen sammenlignet med landsgjennomsnittet. Dette gjelder både barn med og uten vestlig bakgrunn.

I forbindelse med avtalen ble det innført et obligatorisk opplæringstilbud på 25 timer pr. uke for ett-årige barn fra sårbare boligområder som ikke allerede har omsorg på dagtid. Barn i utsatte boområder skal få gå i barnehage, lære dansk og delta i lek og aktiviteter. Foreldrene kan velge å gi barnet opplæring selv, men opplæringen må da være tilsvarende.¹⁸

Et annet initiativ som ble innført samtidig, var tiltak for en bedre fordeling av barnehagetjenestene. Maksimalt 30 prosent av alle nye barn som starter i barnehagen, får komme fra de utsatte områdene og begynne i en og samme barnehage (Sievertsen, 2020). Målet er å forebygge for høy konsentrasjon av barn fra de utsatte områdene. Ønsket er å sikre at det enkelte barn vil få tilbringe tilstrekkelig med tid i et dansk språkmiljø slik at det kan lære språket, trives og utvikle seg på linje med jevnaldrende.¹⁹

Finsk päiväkoti, förskola

I Finland har alle barn i førskolealder lovbestemt rett til heltidsplass i barnehage (päiväkoti, förskola) i en eller annen form, og etter foreldrepermisjonstiden (vanligvis når barnet er ni eller ti måneder gammelt) har foreldrene flere muligheter å velge mellom. Barnehagetilbudet er organisert som en helhet, uavhengig av om barnet går i en familiebarnehage eller i et tidlig utdanningssenter, og det følger en felles nasjonal kjerneplan som er utarbeidet av det finske utdanningsverket. Barna i Finland begynner på skolen i august det året de fyller seks år.

Barnehagetilbudet hører til under utdanningssektoren og reguleres av opplærings- og barnehagelovgivningen (Act on Early Childhood Education and Care, 2018). Hver kommune utvikler også sin egen lokale læreplan basert på nasjonale normer. Tilbudet omfatter kommunale og private barnehagetjenester, private familiebarnehager. De foresatte kan også velge å være hjemme i omsorgspermisjon og motta barnetrygd til det yngste barnet fyller tre år. Det finnes også åpne aktivitetsklubber som tilbyr aktiviteter i tilknytning til åpne barnehager. Kommunene har en lovpålagt plikt til å tilby tjenester som er tilpasset det lokale behovet. Familiebarnehagen er kommunens ansvar, selv om tilbudet er i et privat hjem. Kommunene er også ansvarlige for at barnehagetilbudet er tilgjengelig i henhold til befolkningens behov.

17. Samferdselsdepartementet publiserer årlig en liste over områdene: <https://www.regeringen.dk/mere-om/?id=2960>

18. <https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/obligatorisk-laeringstilbud>

19. <https://www.uvm.dk/dagtilbud/love-og-regler--formaal-og-aftaler/aftalen-om-parallelsamfund/om-aftalen>

Det samme regelverket gjelder for private barnehager som for offentlige. De foresatte kan også søke om privat barnehagetilskudd fra Finnish National Agency for Education.

Utgiftene til barnehage er moderate. Prisen er fra 0 til 288 euro for hel dag og er avhengig av inntekt. Private barnehager har vanligvis en noe høyere avgift. Barn i mottak og papirløse barn har rett til utdanning og omsorg etter behov, og ved behov skal kommunene organisere et tilbud. Kvoteflyktninger og barn i familier med asyl får tilbud på linje med andre barn fra kommunen når de bosettes. Avhengig av familiens situasjon deltar barn enten i åpen barnehage eller i barnehage på deltid eller heltid. Det kan være nødvendig med heltidsplass i barnehage på grunn av foreldrenes deltakelse i integrasjonsprogram eller arbeid.

De fleste barn i Finland, 76 prosent, går i kommunale barnehager. 18 prosent går enten i private barnehager eller i familiebarnehager. En mindre andel, bare om lag 6 prosent, går i familiebarnehager som er finansiert av kommunene. (De angitte prosentandelene er i forhold til alle barn i ECEC (31.12.2019).)²⁰

Politiske strategier

I det gjeldende regjeringsprogrammet fra 2019 blir to initiativ vektlagt.²¹ For det første skal det lages et spesifikt program som skal sikre læringsforholdene for barn og unge med innvandrerbakgrunn og sikre overgangen til neste utdanningsnivå. Undervisningen i finsk eller svensk som andrespråk skal bli obligatorisk i skole og barnehage. For det andre skal det gjennomføres en studie i hvordan retten til barnehage kan sikres for barn som er papirløse eller som er i asylfasen. I en undersøkelse av kommunenes barnehagetilbud, oppgav 15 prosent av kommunene at de tilbød barnehage til barn som søker asyl. I tillegg rapporterte 11 prosent av kommunene at de tilbød barnehage for asylsøkende barn som et tiltak innenfor barnevernet. Ifølge kommunene er den vanligste årsaken til ikke å organisere aktiviteter at det ikke er barn som søker asyl i kommunen (Junttila, Rehn, Costiander, Kahiluoto, & Alila, 2020). Barn i asyl har ikke rett til barnehage, kommunene har likevel i stor grad tolket det slik.²² Bare fem kommuner rapporterte at de hadde et tilbud til disse barna. 2,5 prosent oppgav at de også tilbød barnehage til papirløse barn. I tillegg var 6 prosent villige til å skaffe barnehage, dersom det ble implementert som et barnevernstiltak. Ifølge den finske utlendingsmyndigheten bor det for øyeblikket 624 barn under skolealder i mottak. Av disse er 27 barn seks år, som gir dem rett til ECEC.

Foreldresamarbeid

Det er et aktivt samarbeid mellom barnehagene og de foresatte, og det skal utvikles en individuell plan for hvert barn og familien (VASU). Denne arbeidsmåten krever kontinuerlig foreldresamarbeid (Danielsdóttir & Ingudóttir, 2020). Planen utarbeides i samarbeid med foresatte og barnet. Barnets individuelle plan er en mulighet til å synliggjøre hvert barns sterke sider og mulige individuelle behov. Barnets individuelle plan blir evaluert regelmessig. Siden 2020 har det også vært et tilsynsprogram for kvalitet i barnehager, i regi av [Valvira](#), *Tilstands- och tilsynsverket för social och*

20. Finnish Institute for Health and Welfare. ECEC statistics 2019

21. <https://valtioneuvosto.fi/en/marin/government-programme/finland-that-promotes-competence-education-culture-and-innovation>

22. <https://www.patio.fi/web/pepa-2017-valtakunnallinen/turvapaikanhakijat>

hálsovarðan og de regionale statlige forvaltningsorganene.

Innvandrere skal ifølge [integrasjonsloven](#) tilbys tiltak og tjenester som fremmer og støtter integrering, herunder undervisning i finsk eller svensk, samt informasjon om samfunnet, dets kultur og sysselsettings- og utdanningsmuligheter, spesielt i den innledende fasen av oppholdet i Finland. Kommunene skal blant annet utvikle en helhetlig plan for vanskeligstilte familier.²³

Islandsk leikskóli og dagforeldri

På Island er barnehagetilbudet delt inn i det senterbaserte tilbudet leikskóli og et hjemmebasert tilbud som kalles dagforeldri (familiebarnehage).²⁴ Fra ett til seks år, når grunnopplæringen starter, kan barna gå i barnehage. Det hjemmebaserte tilbudet er et regulert og offentlig subsidiert system som er rettet mot de yngste barna. Det er større etterspørsel etter småbarnsplasser, enn det er plasser. I de fleste kommuner kan man søke om plass i barnehage fra barnet er seks måneder, men kun unntaksvis får barn plass før barna er 18 måneder gamle. I 2018 var det kun ett prosent av barna under 12 måneder og 49 prosent av ettåringen som hadde plass i barnehage. Ved to års alderen hadde imidlertid 94 prosent av alle islandske barn en plass i barnehage (Dánielsdóttir & Ingudóttir, 2020). Før barna får plass er det vanligst at barnet går i en familiebarnehage inntil de får barnehageplass eller plass i en av de få spedbarnsbarnehagene som finnes på Island. Barna begynner på skolen det året de fyller seks år.

Barnehagene er forvaltet av kommunene. Utdannings- og kulturdepartementet regulerer lovgrunnlaget for barnehagene og utsteder den nasjonale læreplanen. I loven er barnehagen definert som første trinn i utdanningsløpet (The Preschool Act No. 90, 2018).

I tillegg til den nasjonale læreplanen utvikler hver kommune sin egen utdanningspolitikk og hver barnehage lager sin egen lokale skoleplan for hvordan den nasjonale læreplanen og kommunens utdanningspolitikk skal iverksettes. Det er kommunenes ansvar å tilby barn barnehageplass og i henhold til rammelovgivningen er de også ansvarlige for tilbudet til barn med spesielle behov og barn i utsatte livssituasjoner. De fleste barnehagene er offentlige. Avgiftene for familiene varierer fra kommune til kommune, og avhenger ofte av foreldrenes situasjon. Kommunebidraget er viktig, det dekker mist 75 prosent av driftskostnadene.²⁵

På Island er det hver enkelt kommune som har ansvaret for den flerkulturelle utdanningen i barnehagesektoren. I tråd med kapitlet om islandsk som ett andrespråk i grunnskolens rammeplan skal kommunene oppmuntre flyktninge- og innvandrerbarn til å delta i barnehage. Det legges også vekt på at elever med ulike morsmål som følger sine jevnaldrende i studier og andre fag, skal få den nødvendige støtten for å kunne gjøre det (City of Reykjavik. Department of Education and Youth, 2014). Dette vektlegges også i ett forlag til ny utdanningspolitikk for flerkulturelle barn og unge (Government of Iceland, 2020). Barnets kultur og morsmål

23. Les om [integrasjonsplan](#) og [integrasjonsundervisning](#).

24. [Eurydice, ECEC, Iceland](#) https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-education-and-care-36_en

25. <https://www.government.is/topics/education>

skal ansees som en ressurs for både barna og samfunnet. Dette avspeiles det i ett av hovedmålene i lov om innvandrersaker, som er å fremme et samfunn der alle kan være aktive deltakere uavhengige av nasjonalitet eller opprinnelse (Se også alltingssvedtak om handlingsplan for innvandringssaker for årene 2021-2024.) (lov om innvandrersaker nr. 116/2012, 2012).²⁶

Foreldresamarbeid

Barnehager på Island skal ha et foreldreråd. Rådet har ansvar for å følge med på barnehagens plan for undervisning og aktiviteter, og overvåke hvorvidt planen følges opp. Foreldrerådet har rett til å kommentere alle større endringer i barnehagens aktiviteter. De foresatte er viktige samarbeidspartnere for barnehagene og det er regelmessige foreldremøter i alle barnehager.

Velkomin²⁷ er et program for mottak og integrering av flyktninger, asylsøkere og innvandrerbarn i utdanning- og fritid. Programmet er innført i alle grunnskoler og barnehager i Reykjavík. Målet med programmet er å øke støtten til nyankomne barn og familiene deres til byen ved å introdusere skole, nabolag og nærhetstjenester på den ene siden og å forbedre vurderingen av barn når de begynner på skolen og organiserer studiene etter vurderingen på den andre siden.

De siste to årene har Senter for skoleutvikling ved universitetet i Akureyri jobbet med å utvikle et nettsted med studiemateriale for barnehagebarn som lærer islandsk som andrespråk. Studiematerialet heter [Orðaleikur](#), som er et utviklingsprosjekt som er utført i samarbeid mellom MSHA, [The Multicultural and Information Centre](#) og lðavellir barnehage og med tilskudd fra Utdanningsutviklingsfondet, Sprotasjóður, KEA og Norðurorka.

Nettsiden [Allir med en enginn eins, fjölmennin í leikskóla](#), er en nettressurs utviklet om Islandsk som andrespråk og aktiv tospråklighet, med oversikt over Ideer og måter. Nettstedet [Tungumál er gjöf](#), tilbyr et støttemateriale som førskolelærere kan bruke til å organisere arbeidet med barna i barnehagen og å støtte foreldrene for å fremme barnas språk og leseferdigheter hjemme. [Allir með](#) et omfattende inkluderende nærmiljøprosjekt som er innført i Reykjanesbær kommune.²⁸ Målet med ordningen er å skape like muligheter for sosial deltakelse og utvikling for alle barn uavhengig av sosial- og kulturell bakgrunn. Ordningen skal sikre at alle barn og ungdommer som ønsker det skal får delta i organiserte idretter og fritidsaktiviteter.

26. <https://www.stjornarradid.is/efst-a-baugi/frettir/stok-frett/2021/03/29/Drog-ad-tillogu-til-thingsalyktunar-um-framkvaemdaaetlun-i-malefnum-innflytjenda-fyrir-arin-2021-2024-i-samradsgatt/>
27. https://fundur.reykjavik.is/sites/default/files/agenda-items/147_8.3_skyrsla_velkomin.pdf
28. <https://www.reykjanesbaer.is/is/stjornsysla/rnb/frettir/allir-med>

Norsk barnehage, åpen barnehage, familiebarnehage

I Norge er barnehagene en pedagogisk virksomhet for barn frem til de når opplæringspliktig alder, dvs fra null – fem år (Daníelsdóttir & Ingudóttir, 2020). Innholdet og oppgavene i barnehagene er beskrevet i rammeplanen for barnehagene.²⁹ Barnehagen gir alle barn har en lovfestet rett til barnehageplass i kommunen de er bosatt fra de fyller ett år.^{30 31} Omtrent 50 prosent av barnehagene er private, men alle barnehager er statlig finansiert. Foreldrebetalingen er de samme for offentlige og private institusjoner, og prisene er statlig regulert. I tillegg finnes det også åpne barnehager, introduksjonsbarnehager samt familiebarnehager.³² Barna begynner på skolen i august, det året de fyller seks år.

Barn av asylsøkere regnes ikke som bosatt i kommunen de oppholder seg i, så lenge det ikke er fattet vedtak om eller avslag på oppholdstillatelse. Det betyr at barna heller ikke har rett på barnehageplass (§ 12a barnehageloven). Barn i asylmottak skal ha et tilrettelagt tilbud på minimum tre timer per dag, mandag til fredag, fra de er to år til seks år. Tilbudet kan gis gjennom en egen barnebase på mottaket eller ved kjøp av barnehagetilbud eller lignende. Fra 2011 ble det blitt satt av midler til at kommunen skal kunne tilby heltidsplass i barnehage for fire- og femåringer i mottakene. I 2020 ble finansieringen utvidet til også å omfatte ett- til treåringer. Det innebærer at alle barn i alderen ett til fem år har mulighet for å få en heltidsplass i barnehagen forutsatt at kommunen er i stand til å skaffe plassene.

To typer moderasjonsordninger for lavinntektsfamilier

En generell maksimalpris for foreldrebetaling i barnehage gjelder for alle familier, uansett inntekt. Ingen barnehageeiere har lov til å gå over denne, og det er Stortinget som vedtar maksimalprisen i det årlige statsbudsjettet. Maksimalprisen utgjør 3 230 NOK per måned (ca. 330 euro pr. januar 2021). Maksimalprisen gjelder alle typer barnehager, uavhengig om de er offentlige eller private. Barnehagene kan kreve betaling for kost (matpenger) i tillegg til maksimalprisen, dette beløpet kan variere fra barnehage til barnehage. Familier som har mer enn ett barn i barnehagen har i tillegg krav på redusert foreldrebetaling, kalt søskenmoderasjon. Reduksjonen for det andre barnet er minimum 30 prosent, og for det tredje barnet og oppover er det 50 prosent reduksjon.

Det er innført to moderasjonsordninger for barns deltakelse i barnehagetilbudet i Norge. Disse omfatter familier eller husholdninger med lav inntekt. Formålet med ordningen er å bygge ned både økonomiske og kulturelle barrierer for deltakelse i barnehage. Den ene moderasjonsordningen er et nasjonalt minstekrav til redusert foreldrebetaling slik at foresatte ikke skal betale et beløp som overstiger seks prosent av den samlede inntekten til husholdningen for barnets deltakelse i barnehagen, begrenset oppad av den generelle maksimalprisen som gjelder alle familier. Inntektsgrensen vil variere fra år til år, men er per 1. januar 2021 på NOK 592 167. Den andre moderasjonsordningen er gratis kjernetid i barnehagen 20 timer per uke. Dette er et gratis tilbud om deltakelse. Ordningen ble iverksatt som en forsøksordning i levekårutsatte områder, og har i evalueringer av innsatsen vist gode

29. [Rammeplan for barnehagene](#)

30. [Lov om barnehager](#) (barnehageloven)

31. Foreldre i Norge har rett til 12 måneders foreldrepermisjon fra barnet er født, hvorav 15 uker er forbeholdt far. Hver av foreldrene har rett til ett års ulønnet permisjon etter det første året.

32. Utdanningsdirektoratet, antall og typer barnehager: <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/utdanningsspeilet-2020/del-1/barnehage/#antall-og-typer-barnehager>

resultater.³³ Den kostnadsfrie deltakelsen forvaltes av kommunene og omfatter 20 timer barnehage per uke for to- til femåringer, og barn med utsatt skolestart, som bor i husholdninger med lav inntekt. Fra 1. august 2021 er inntektsgrensen for familiens samlede årsinntekt satt til 583 650 NOK for å få rett til gratis kjernetid.

Styrket språkarbeid i barnehagene

Stortinget bevilger to øremerkede tilskudd som gjelder minoritetsspråklige barn og barnehage. Det ene går til tiltak for å styrke den norskspråklige utviklingen for minoritetsspråklige barn i barnehage. Tilskuddet gis til kommuner som oppfyller følgende to kriterier: at minst 10 prosent av barnehagebarna i kommunen er definert som minoritetsspråklige, og at dette må utgjøre minst 50 barn. Det andre tilskuddet gjelder økt barnehagedeltakelse for minoritetsspråklige barn, skal gå til aktivt informasjons- og rekrutteringsarbeid og kan søkes på av kommuner som har 80 eller flere minoritetsspråklige barn som ikke går i barnehage. I august 2018 innførte Norge en skjerpet normering for antallet pedagoger og en ny bemanningsnorm som sammen skal bidra til at alle barnehager blir bedre i stand til å oppfylle intensjonene i rammeplanen for barnehagene og følge opp det enkelte barn på en god måte. Pedagognormen sier at barnehagen skal ha minst én pedagogisk leder per syvende barn under tre år og minst én pedagogisk leder per 14 barn over tre år. Bemanningsnormen sier at det skal være minst én voksen per tre barn under tre år og minst én voksen per seks barn over tre år. Målet er at barnehagene i større utstrekning skal bidra til språklig mangfold, gi god støtte til flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål og samtidig aktivt fremme og utvikle barnas norskspråklige kompetanse.

Inkluderende foreldresamarbeid

Det er et gjensidig ansvar å etablere et godt samarbeid mellom hjemmet og barnehagen, men det er barnehagens ansvar å legge til rette for dette.³⁴ Barnehagen har ansvar for å informere foreldre med innvandrerbakgrunn om den norske barnehageordningen, og om hvilke muligheter og forventninger barnehagen har til samarbeidet. [NAFO](#), Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring har lagt ut en nettressurs med eksempler til etterfølgelse på hvordan man kan oppmuntre til samarbeid mellom barnehage og hjem.³⁵

Introduksjonsprogrammet

I tråd med introduksjonsloven skal kommunene tilby nyankomne å delta i Introduksjonsprogram.³⁶ Programmet består av obligatorisk opplæring i norsk og samfunnskunnskap og arbeids- eller utdanningsrettede elementer. Alle deltakere skal ha et tilpasset [arbeids- eller utdanningsrettet](#) innhold i introduksjonsprogrammet. Målet er at de får en varig tilknytning til arbeidslivet. [Opplæringen i norsk og samfunnskunnskap](#) skal gi deltakerne de norskferdighetene og kunnskapene om den norske samfunnet som de trenger for å delta i opplæring, utdanning, arbeid og samfunnsliv.³⁷ I henhold til integreringsloven er kurs i [livsmestring](#) obligatorisk og

33. [ISF 2018, 2019, 2016, 2018](#)

34. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/samarbeid-hjem-barnehage/>

35. https://nafo.oslomet.no/barnehage/foreldresamarbeid/#Eksempler_pa_hjem-barnehagesamarbeid

36. Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven), 2003: <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/2003-07-04-80>

37. Se også kvalifiseringsprogrammet, KVP, som er et målrettet individuelt program for oppfølging, på 37,5 timer pr. uke, og har en varighet på inntil ett år. Programmet er for dem som har levd på sosialhjelp over tid, eller

foreldreveiledning er obligatorisk for foreldre.³⁸

Foreldreveiledningen skal bidra til å skape trygge foreldre som kan gi barna en god oppvekst og dermed fremme integreringen i Norge. Målet er at deltakere skal få kunnskap om hvordan det er å være en forelder i Norge og hvilke tilbud de kan benytte seg av. Se online Foreldrestiltest, for å fremme refleksjon og bevissthet i foreldrerollen. Foreldrestøtten og familierådgivningen er rettet mot foreldre flest, mens noe foreldrestøtten er rettet mot foreldre med særlige behov.³⁹ Denne støtten foregår på mange arenaer – i barnehagen og på skolen, ved helsestasjons- og skolehelsetjenesten, i familievernnet, i barnevernet og i fengslene.

Svensk förskola, familjedaghem och öppen förskola

I Sverige er det kommunene som har ansvar for förskolan (barnehagene). Små barn som har fylt ett år har rett til å gå i barnehagen mens foreldrene jobber eller studerer. Fra høstperioden i året barnet fyller tre år har det også rett til gratis barnehage i 15 timer i uken. Kommunene skal tilby alle dette, uavhengig av foreldrenes sosial og økonomiske situasjon.⁴⁰ Barnehagen er ikke bare til for at foreldrene skal kunne jobbe eller studere. Selv om foreldrene er hjemmевærende, kan barnet ha et eget behov for å delta i aktivitetene i barnehagen for å kunne føle seg bra og utvikle seg. Barnehagen reguleres av opplæringsloven og læreplanen.⁴¹ Pedagogisk omsorg er et alternativ til barnehage og skolefritidsordninger for barn mellom ett og 12 år.⁴² Dette er tilsvarende det som før gikk under navnet familiebarnehage. Tilbudet omfatter også flerfamilieløsninger. Her blir barna plassert i små grupper hjemme hos en barnepasser. Private barnehager organiseres ulikt og mottar tilskudd fra kommunene, men de samme lover og regler gjelder for alle barnehager bortsett fra at barnehagens læreplan er veiledende og ikke bindende for pedagogisk omsorg. Den pedagogiske omsorgen regnes ikke som en del av det svenske skolesystemet. Derfor gjelder de de pedagogiske normene i opplæringsloven kun dersom det er spesifisert. Alle asylsøkende barn har rett til å gå i barnehage på samme vilkår som andre barn som bor i Sverige. Barn regnes som er innbyggere i Sverige, selv om de ikke er folkeregistrert enda (29 kapitlet 2–3 §§ skollagen). Det er kommunen som må sørge for et barnehagetilbud.⁴³

Makspris

Sveriges har innført en ordning med makspris for å sikre at barnehagene ikke skal bli for kostbar for familiene.⁴⁴ Prisen beregnes i henhold til familiens inntekt, noe som medfører at barn i familier med lav inntekt kan delta gratis og at kostnadene for barnets deltakelse er begrenset for alle familier. Den høyeste kostnaden for å delta

står i fare for å komme i en slik situasjon. <https://www.nav.no/no/person/flere-tema/sosiale-tjenester/kvalifiseringsprogrammet>

38. Lov om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid (integreringsloven) 2020: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2020-11-06-127>

39. https://www.bufoir.no/Familie/Status_foreldrestottestrategien/

40. Skollagen kap. 8, § 3–7, 12, 16 og 20. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svenskforfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

41. Skolförordning (2011:185), 2011

42. <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/pedagogisk-omsorg>

43. Migrasjonsverket om barn i asylprosessen <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Att-ansoka-om-asyl/Barn-i-asylprocessen.html>

44. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statsbidrag/statsbidrag-for-maxtaxa-2021>

gjelder for familier som har en samlet månedsinntekt som overstiger 50 340 SEK, i 2021. Det høyeste beløpet for det første barnet i barnehage er 1510 SEK i måneden, for det andre barnet 1007 og for barn tre påfølgende 503 SEK. Barna begynner på skolen det året de fyller seks år.

Öppen förskola

Öppen förskola (åpen barnehage) er et alternativ til ordinær barnehage. Åpen barnehage er hovedsakelig et tilbud til hjemmевærende foreldre og barna deres. Sammen med personalet har muligheten til å utvikle pedagogiske gruppeaktiviteter for barnas utvikling. Barna har ikke fast plass og oppmøtet sammen med foreldrene er frivillig.

De åpne barnehagene har en fri og åpen arbeidsform som gjør det lettere å få til et samarbeid med nybakte mødre og fedre. De kan derfor komme i posisjon for å tilby en rekke tilbud og tjenester. [Sveriges kommuner og regioner, SKR](#), har fra 2018 til 2021 drevet prosjektet *Öppen förskola för språk och integration*.⁴⁵ Formålet med prosjektet er å fremskynde integreringen og yrkesdeltakelsen blant utenlandsfødte kvinner, og å øke deltakelsen i barnehagen. SKR har kartlagt eksisterende aktiviteter i landet, og har utviklet en oversikt over lokale behov og en [Verktyslåda](#) med tips og inspirasjon for språk og integrasjon. Flere kommuner kan nå tilby språkundervisning og inkluderingsaktiviteter for nyankomne barn og familier på de åpne barnehagene (SKL, 2019). Les mer Introduktionsförskolearbetet på öppen förskola i Enskede-Årsta-Vantör, her i rapporten.

Barnehagen for alle, for bedre språkutvikling

I en ny svensk offentlig utredning anbefales det å gjøre barnehage obligatorisk for alle barn fra 5 år. Målet med utredning var å finne fram til tiltak som kan bidra til å øke deltakelsen blant barn i alderen tre – fem år og å styrke barnas språkutvikling, også språkutviklingen blant nyankomne barn (SUO 2020:67). I utredningen blir det foreslått at kommunene skal forplikte seg til å gjennomføre oppsøkende aktiviteter for å øke deltakelsen i barnehagen. Videre blir det foreslått at det skal være obligatorisk for kommunene å tilby barnehage til barn som trenger det for å få til en bedre svenskspråklig utvikling.

Foreldresamarbeid

Barnehagene skal legge til rette for at barn skal kunne delta og utvikle seg, legge til rette for samarbeid med hjemmet og til at de foresatte involveres i barnets opplæring (Lpfö 18).⁴⁶ Det er utviklet støttemateriale til arbeidet.⁴⁷ Foreldrestøtte tilbys i hovedsak innenfor virksomhetene til landets kommuner og regioner i tilknytting.⁴⁸ Mødre- og helsestasjonstjenestene tilbyr foreldregrupper og hjemmebesøk og mange kommuner tilbyr foreldrestøtte ved familiesentre og i de åpne barnehagene.⁴⁹ En [Infogenerator](#) er utviklet som verktøy for kommuner og

45. Film med presentasjon prosjektet <https://skr.se/skr/skolakulturfritid/forskolagrundochgymnasieskola/oppenforskolaforsprakochintegration/omsatsningen.46840.htm>

46. Læroplan for førskolan <https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan/laroplan-lpfo-18-for-forskolan>

47. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/koll-pa-samverkan-med-hem-och-varldnadshavare>

48. Nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd, følges opp av Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd: <https://www.regeringen.se/4a6017/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/barnets-rattigheter/en-nationell-strategi-for-ett-starkt-foraldraskapsstod-webb.pdf>

49. Fra 2018 til 2020 drev Göteborgsregionen sammen med Göteborg by projektet Föräldrastöd för nyanlända i

landsting. Den gir informasjon om foreldrestøtte, vold og tvangsekteskap på flere ulike språk. [Handboken Barns rättigheter och föräldraskap](#), retter seg mot foresatte og nærpersoner rundt barnet.

[Etableringsprogrammet](#) gir støtte til aktiviteter og utdanning for innvandrere i alderen 20-65 år med oppholdstillatelse. Deltakerne får tilbud om undervisning i svensk for innvandrere, [SFI](#), som arrangeres av kommunene. Undervisning i samfunnsfag tilbys på ulike nivå, samt videreutdanning og praksisstøtte med videre. Programmet er frivillig og i hovedsak på heltid. De tilpasses ved foreldrepermisjon, deltidsarbeid og ved sykdom eller funksjonsnedsettelse. Les mer om innsatser i Sverige under de svenske eksemplene til etterfølgelse, i denne rapporten.

Tabell 1. Raske fakta – en sammenligning⁵⁰

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Er plass i barnehage en lovfestet rettighet?	Ja	Ja	Nei	Ja	Ja
Er barn i asylmottak og asylsøkende barn sikret lik rett til ECEC som andre barn i landet?	Nei	Barn i asyl har ikke rett til barnehage, kommunene har likevel i stor grad tolket det slik	Ja	Nei, men kommunene har fått statlig støtte for å tilby heltidsplass i barnehage. Plass avhenger av om kommunen har kapasitet.	Ja. Barn regnes som er innbyggere i Sverige, selv om de ikke er folkereistrert enda (29 kapitlet 2–3 §§ skollagen).
Skal ECEC legge til rette for bruk av morsmål?	Nei, men barnehagene plikter å støtte opp om barnets språkutvikling.	Ja, barnehagene skal legge til rette for at barnet bruker sitt morsmål.	Nei, men barnehagene plikter å støtte opp om barnets språkutvikling.	Ja, barnehagene skal legge til rette for at barnet bruker sitt morsmål.	Ja, barnehagene skal legge til rette for at barnet bruker sitt morsmål.
Barnehagen reguleres av en nasjonalt regelverk eller rammeplan*	Ja, Dagtilbudsloven. Lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge	Ja, Act on Early Childhood Education and Care and the National core curriculum for ECEC (2018)	Ja, men kommunene har ansvar for lokale planer	Ja. Lov om barnehager og Rammeplan for barnehagen	Ja, Skollagen og Läroplan för förskolan
Skal barnehagen legge til rette for et samarbeid med foresatte?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Hvem har forvaltningsansvaret for barnehagene?	Børne- og undervisningsministeriet	The Ministry of Education and Culture	Ministry of Education, science and culture	Kunnskapsdepartementet	Utbildningsdepartementet
Finnes det moderasjonsordninger og prisreduksjon for deltakelse i ECEC?	Ja	Ja	Kommunene kan tilby det	Ja	Ja
Les mer	https://emu.dk/	https://www.oph.fi/en/education-and-qualifications/national-core-curriculum-ecec-nutshell	https://www.government.is/topics/education https://reykjavik.is/en/department-of-education-and-youth	https://www.udir.no/utdanningslopet/barnnehage/	https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-asylsokande/Skola.html https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skola/fragor/nyanlandas-ratt-till-utbildning

* Kilde: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/national-description_en

50. For utfyllende informasjon, se omtale av barnehagetilbudet i det enkelte land.

Foto: Kjetil Alsvik

Eksempler til etterfølgelse fra Norden

De nordiske landene arbeider både kunnskapsbasert og systematisk med å øke andelen barn som går i barnehage, ofte i kombinasjon med et ønske om å øke integreringen og dialogen med foreldrene. I denne delen av rapporten vil vi beskrive et utvalg eksempler på gode arbeidsmetoder. Felles for metodene som presenteres er at de har overføringsverdi, da de kan tas i bruk i alle de nordiske landene.

Materialet er spilt inn av den nordiske ekspertgruppen, *Tidlig innsats for nyankomne barn og familier* under Clearingsentralen. Fra de mottatte forslagene har Nordens velferdssenter i samråd med ekspertgruppen valgt ut tiltak som både støtter inkludering av nyankomne barn og foreldre i barnehageaktiviteter og støtter opp om foreldrenes integrasjonsprosess. Et ytterligere utvalgsriterium, var at det måtte foreligge en oppfølging og evaluering av tiltaket. Grunnlag for rapporten som er innhentet fra forskjellige nettsteder, forskning og rapporter samt annet materiale som beskriver arbeidsmetodene. I tillegg har vi sendt et spørreskjema til kontaktpersoner hvert land om landenes integreringstiltak.⁵¹

Det mangler ofte evidensbasert kunnskap om gode praksis og tiltak som er effektive på integreringsområdet, derfor har Nordens velferdssenter siden 2020 tatt i bruk en mal for beskrivelser av eksempler til etterfølgelse. Vi har anvendt malen i beskrivelsen av eksemplene i denne rapporten.⁵² Malen er en forenklet versjon av en modell utviklet av det danske forskningsinstituttet [VIVE](#), for beskrivelse av god praksis på en systematisk og etterprøvbart måte.⁵³

51. Vedlegg 2: Spørreskjema: Tiltak som bidrar til økt deltakelse og inkludering av barn med flyktning- og innvandrerbakgrunn i barnehage (ECEC) i Norden

52. Vi har også hatt oppfølgingssamtaler på telefon med tiltakene for å få mer kunnskap om innsatsen

53. Vedlegg 3: Kriterier for beskrivelse av eksempler til etterfølgelse: les mer [Vive.dk – Inkredsing af lovende praksis på det spesialiserte socialområde](#)

Malmö, et eksempel på tverrfaglig innsats for inkludering i barnehage i Norden

Inkluderingsarbeidet i barnehager i Norden, der ankomster av barn med innvandrere og asylsøkere er høy, inngår ofte i en kjede av inkluderende og forebyggende tiltak. Tiltakene dimensjoneres ut fra omfang av barn som skal nås og behovet for oppfølging av familiene.

Ett fellestrekk for inkluderingstiltakene er at tverrfagligheten er mer omfattende i levekårsutsatte og innvandringstette områder i Norden. De universelle barnehagetiltakene kombineres med annen målrettet og tverrfaglig innsats. Typisk er bruken av åpne barnehager, oppsøkende virksomhet og informasjonsarbeid, samlokalisering av forebyggende tjenester, utvidet foreldrestøtte- og -rådgiving, opplærings- og arbeidstrening for foresatte, samt tilrettelagte helse- og jordmortjenester.

For å illustrere hvordan man kan skape en god sammenheng mellom ulike tiltak i levekårsutsatte områder, har vi løftet fram verktøyene Malmö by ved Förskoleförvaltningen har tatt i bruk. Rekken av tiltak som Malmö anvender omfatter flere typiske tiltak som også anvendes i levekårsutsatte områder i de andre nordiske landene.

Bred innsats i Malmö by

Det tidige livet er en del av barnehagesektorens prosjekt for inkluderende og oppsøkende arbeid i de mest utsatte byområdene i Malmö, Sverige. De åpne barnehagene har vært utgangspunkt for satsingen. Formålet har vært å utvikle tiltak og metoder for å gjøre disse barnehagene mer tilgjengelige for nyankomne og sårbare familier. I samarbeid med barnehagepedagogene i byen ble det dokumentert og innført arbeidsmetoder og verktøy, hovedsakelig rundt språkutvikling for barn og voksne. Tilbudet med svenskopplæring for foresatte i foreldrepermisjon i de åpne barnehagene ble utvidet i samarbeid med studentorganisasjonene i Malmö. I Malmö stad går nå etter denne innsatsen om lag 92 prosent av barn i alderen tre til fem år i barnehage, i områder av byen der innvandretettheten er høy. Graden av deltakelse nær 100 prosent i andre deler av byen.

Det ble iverksatt oppsøkende arbeid overfor barnefamiliene for å nå ut med informasjon om hva de åpne barnehagene er, og hva tilbudet omfatter av muligheter også for de foresatte. Ulike områder i byen får jevnlig besøk. Det legges vekt på å informere om hvor viktig barnehagen er for barnas tidlige utvikling og læring, og at det er avgjørende for barnets senere trivsel og læring i skolen at det går i barnehage. Det oppsøkende samarbeidet gjennomføres i samarbeid med familieløser ved arbeidsintegreringstiltaket Yalla Trappan.⁵⁴ Losene er brobyggere som oppsøker foreldre og barn, og som informerer dem om slike viktige velferdstiltak og sosiale arenaer som barnehager, lokale foreninger, helsestasjoner og familiesentralene. De møter familiene i de åpne barnehagene sammen med lærere og bidrar til samtaler med sin språklige kompetanse på arabisk, somalisk og persisk dari.

54. YallaTrappan har flere prosjekter: <https://www.yallatrappan.com/verksamhet/projekt/>

Öppna förskolor

Öppna förskolor (åpne barnehager) er et pedagogisk tilbud som tilbyr språkutviklingsaktiviteter for nyankomne barn. Dette tilbudet fungerer også som en mulighetsarena og en møteplass for deres foreldre, hvor de kan få språkopplæring i svensk og viktig samfunnsinformasjon. Tilbudet er særlig viktig for nyankomne foreldre og for sosialt og økonomisk vanskeligstilte familier. De gir de foresatte muligheter til å utvikle sosiale nettverk, og de får tilbud om hjelp og veiledning. Barnehagene fungerer som brobyggere til en rekke velferds- og opplæringstilbud. Malmö har i alt ni [åpne barnehager](#) lagt til forskjellige områder i byen.

Familjecentral

Seks av de ni åpne barnehagene i Malmö er lagt til [familiecentraler](#) som er åpne for alle gravide og barnefamilier fra barnet er null til seks år. Her kan barna leke, mens de voksne kan møte andre foreldre. Samtidig kan de få hjelp og veiledning. Tilbudet er gratis og varierer noe mellom sentralene. De fleste tilbyr åpen barnehage, helsestasjon, jordmor og sosialrådgivning. Meningen er at samlokaliseringen skal bidra til tett og styrket tverrfaglig samarbeid, til å senke terskelen for foreldre til å oppsøke hjelp og veiledning, og til å sikre en tidlig kontakt med barn og familie i vanskelige og sårbare livssituasjoner.

Åpen barnehage på hjul

Malmö by har innført et sommertilbud som består av en mobil virksomhet, en åpen barnehage på hjul.⁵⁵ Den rullende barnehagen parkerer i en park i et byområde der andelen barn i barnehage er lav. Hensikten er å styrke arbeidet med forbedrede levekårene for barn i alderen null til seks år gjennom å gi dem flere muligheter for aktiviteter på sommeren. I tillegg er målet å nå foreldre som ikke vet så mye om barnehageaktivitetene og de åpne barnehagene. Også her deltar pedagoger og familieløser aktivt i arbeidet ved at de samtaler med foreldrene og informerer dem om viktige velferdstilbud. De veileder og oppmuntrer de foresatte til å melde barna inn i barnehage, til å gå på familiesentrene og til å oppsøke helsestasjonene.

Oppsøkende virksomhet i samarbeid med sivilsamfunnet

For å nå barnefamilier som har levd lenge med begrensede sosioøkonomiske ressurser, og de nyankomne og de asylsøkende barnefamiliene, samarbeider byen med frivillige organisasjoner. Förskoleförvaltningen driver et bredt oppsøkende arbeid for å bidra til byens sosiale bærekraft vet at det skapes trygge forhold som barn kan vokse opp i. Administrasjonen har etablert et nettverk der rundt 30 foreninger møtes regelmessig for å diskutere samarbeid om barns sikkerhet, utvikling, læring og helse.

Samarbeid med opplæring i samfunnsfag

Det er förskoleförvaltningens plasseringsenhet som har ansvar for inntaket i barnehagene, og den driver oppsøkende virksomhet, hvor den informerer om hvordan

55. <https://malmo.se/Fokus-forskola/Artiklar-Fokus-forskola/2020-11-04-En-forskola-pa-hjul.html>

de foresatte går frem for å søke om plass. Enheten har startet et samarbeid med koordinatoren for samfunnsfag ved den kommunale voksenopplæringen [Komvux](#). Voksenopplæringen gir informasjon om hva barnehagen er, hva som er bra med den, hva det er viktig at foreldrene tenker på når de søker om plass, og hvilke regler som gjelder i barnehagene.

Mødregupper under DRC Integration – Ny mor i Danmark

Ny mor i Danmark⁵⁶ er et prosjekt under ledelse av Danish Refugee Council, [DRC Integration](#), og prosjektet er finansiert av Ole Kirk's Fond. DRC Integration samarbeider med enhetene [Frivillig](#), Barn & Familie, Viden & Utvikling, [Mødrehjelpen](#) og helsesykepleiere⁵⁷ i byene Aarhus og Fredericia, som tok initiativet til prosjektet i 2020. Det langsiktige målet er å utvikle et nasjonalt tilbud med modeller for mødregupper. DRC Integration har et landsdekkende nettverk av frivillige som omfatter 7500 mennesker fordelt på ca. 200 grupper i 80 kommuner. Organisasjonen leverer dokumenterte integrasjonsløsninger for flyktninger og etniske minoriteter i Danmark. De samarbeider med offentlige myndigheter, virksomheter og sivilsamfunnet om sysselsetting og om gode levekår for barn, ungdommer og familier.

Teori og kunnskap bak

Tidlig oppfølging av mødre og barn er et svært viktig forebyggende tiltak. Det bidrar til at barn i utsatte livssituasjoner får en bedre start på livet (Egmont Fonden, 2016). Tiltaket bygger på metoder fra flere kunnskapsbaserte undersøkelser som dokumenterer ulikhet i trivsel og utvikling mellom barn med flyktninge- og innvandrerbakgrunn og barn uten slik bakgrunn (Rambøll Management Consulting, Aarhus Universitet og Syddansk Universitet på vegne af Ministeriet., 2016). Flyktninge- og innvandrerkvinnene deltar i svært liten grad i tradisjonelle mødregupper sammenlignet med etnisk danske mødre.⁵⁸ Det er også utfordrende å få kvinnene som deltar, til å delta over tid i de tradisjonelle mødregruppene (Petersen & Ladefoged, , 2015). Arbeidet med å være vertskap, som mødrene bytter på å ha ansvar for, oppleves for krevende. Det sosiale samværet kompliseres ytterligere av at mødrene ikke snakker samme språk.

Tiltaket har integrert kunnskap og erfaringer fra de frivillige i DRC Integrations, i tillegg til erfaringer fra profesjonelle fagfolk som er i daglig kontakt med målgruppen. DRC Integration har gjennomført pilotprosjekter med bl.a. språkstimulering og mødregupper. Et tidligere prosjekt, Ny mor på Vej ble gjennomført i Herning Kommune i perioden 2019-2020. Erfaringer og kunnskap fra Herning anvendes nå i prosjektet Ny mor i Danmark. De integrerte erfaringene er knyttet til hvordan mødregruppene arrangeres med støtte av frivillige og om samarbeid med boligsosiale- og kommunale enheter, herunder helsestasjonstjenestene.

En kartlegging har avdekket at mødrene og de gravide hadde behov for i et likeverdig sosialt felleskap. De indikerte at de hadde behov for å være i et trygt læringsmiljø, der de kunne finne og utveksle kunnskap om hvordan de kunne fostre «livsduelige barn».⁵⁹ Mange ønsket også å få hjelp til å komme ut av den sosiale isolasjonen som de opplevde i spedbarnstiden.

56. <https://drc.ngo/our-work/volunteer/aktiviteter-og-projekter/ny-mor-i-danmark/>

57. Sykepleierutdannelse med spesialisering innen barns helse.

58. Artikel i fagbladet Sygeplejersken: <https://dsr.dk/sygeplejersken/arkiv/sy-nr-2011-15/ligemoedre-leger-bedst>

59. Grunnlaget for *Livsduelighed* legges i barnets tidlige år i samspill med nære sosiale relasjoner (Egmont Fonden, 2016).

Målgruppe

Prosjektets målgruppe er null til ett år gamle babyer, gravide kvinner og mødre med flyktninge- eller ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. Disse familiene har ofte et lite sosialt nettverk. Målet er at det deltar seks til åtte mødre i hvert mødregruppe. Prosjektet har som mål å nå ut til i alt 24 til 32 babyer og 24 til 32 kvinner. Dette utgjør en samlet målgruppe på fra 48 til 64 personer. Kvinnenes partner og større barn får også glede av kvinnenes nye kunnskap og kompetanse. På grunn av koronarestriksjonene er antallet redusert til fire mødre med barn i hvert kurs. Det er lagt opp til løpende inntak i mødregruppene, slik at antallet kan endres underveis.

Forventet resultat

Gruppene skal styrke mødrene og inspirere dem til å delta mer aktivt i sosiale felleskap og søke mer kunnskap, slik at barna kan få en trygg og god start på livet. Den interne målsetningen med prosjektet er å samle tilstrekkelig erfaring til at DRC Integration kan få på plass et bedre og mer effektivt samarbeid om mødregrupper på tvers av myndigheter, boligsosiale enheter, frivillige organisasjoner og sivilsamfunnsorganisasjoner. Tanken er å utvikle et program når prosjektet er omme, med flere mulige modeller for forankring av lokale mødregrupper som kan spres til alle kommunene i landet.

Beskrivelse av innsatsen

Forløpet i mødregruppene har som mål å hjelpe deltakerne å stå på egne ben, den såkalte empowerment-metodikken.⁶⁰ Gruppene søker å støtte og inspirere kvinnene til å mestre det å kombinere et familieliv med et aktivt arbeidsliv eller utdanning, noe som også vil bidra til å styrke barnets livsjanser. Gravide kvinner, mødre og babyer deltar i ca. 30 møter i løpet av ni til ti måneder. Gruppene tilbyr rådgivning om tidlig foreldreskap, samliv, omsorg, utdannelses- og jobbmuligheter, balanse mellom arbeid og privatliv, helse og andre temaer som kvinnene selv ønsker å lære mer om. De blir oppfordret til å dele sine erfaringer på dansk i forumer der de kjenner seg trygge, og hvor de kan opprettholde og styrke sin språkkompetanse.

De ukentlige mødregruppene følges opp av en mindre koordinatorgruppe med to til tre frivillige, som legger rammene for møtene. De oppsøker, melder og motiverer mødrene til å delta. Koordinatorene har ansvaret for å lede kompetanseprogrammet i tett dialog med prosjektlederen for Ny mor i Danmark.

Ved ca. en tredjedel av møtene deltar en tolk sammen med en konsulent og en av prosjektpartnerne (DRC Integration, Mødrehjælpen og helsesykepleien) eller en ekstern fagperson fra f.eks. tannhelsetjenesten, idrettsforeninger, barnehagene, det kommunale jobbteam eller andre tjenester kvinnene ønsker.

Kompetanse som må være på plass

De frivillige koordinatorene deltar på et kort introduksjonskurs der de blir presentert

60. Refererer til metoder for å styrke graden av autonomi og selvbestemmelse hos mennesker og i samfunn. For mer informasjon: EU-kommisjonen har finansiert EMPOWER-prosjektet for å støtte kvinner over hele Europa som har lidd eller er utsatt for vold, overgrep og menneskehandel; for å forbedre ansettbarhet og entreprenørskap. <https://empowerwomen.eu/>

for grunnleggende prinsipper og regler som gjelder innenfor dette frivillighetsfeltet. Det dreier seg blant annet om taushets-, opplysnings-, melde- og avvergeplikt. For tiden inngår også spesifikke oppgaver i prosjektet og opplæring av restriksjoner grunnet koronapandemien.

Utførers vurdering av tiltaket

Prosjektet startet opp i Aarhus primo november 2020 og i Fredericia i desember 2020. I kartleggingene som ble gjennomført i forbindelse med prosjektet, kom det frem at mange mødre takker nei til mødre- og barselgruppene som kommunen tar initiativet til. Mange avbryter også danskundervisning, skole og arbeid i barseltiden og har problemer med å finne veien tilbake. Erfaringene fra pilotprosjekter og Ny mor på vej er at mødrene har et stort behov for å holde fast i konstruktive og positive fellesskap der de kan bruke tid på å lære og utforske barnets utvikling, barseltiden og fremtiden.

Både Ny mor på vej og i Ny mor i Danmark er rammet av koronapandemien og av det helsesykepleierne beskriver som en selvforsterkende ond sirkel. Færre mødre vil delta i gruppene på grunn av en voksende sykdomsangst. De isolerer seg ytterligere og avslår tilbudet om et fellesskap og en vei ut av isolasjonen. Prosjektet har derfor også et særlig fokus på opplysning om covid-19 og forebyggende tiltak.

Dokumentasjon

DC Integrasjon evaluerer prosjektet underveis i samarbeid med [Økonomer Uden Grænser](#). Fokuset for evalueringen er hvilket utbytte de vordende og nybakte mødrene har av å delta i mødregruppene og det tverrfaglige samarbeidet mellom DRC Integration, offentlige myndigheter, ideelle organisasjoner, boligsosialt arbeid og sivilsamfunnet. Prosjektet følger mødrene i løpet av de ni–ti månedene de deltar i mødregrupper. Det tverrsektorielle samarbeidet opprettholdes gjennom det toårige prosjektforløpet, og hele prosjektet vil deretter evalueres med henblikk på videreføring.

Evalueringen består av innledende kvalitative barselineintervjuer med et utvalg deltakerne, helsesykepleiere, boligsosiale medarbeidere og frivillige i oppstarten av minst to av mødregruppene. Dette følges opp med fokusgruppeintervjuer når gruppene skal avsluttes. I samarbeid med ØUG blir også kvinnes opplevelse av trivsel og isolasjon kartlagt med hjelp av spørreskjema [WHO5](#) og [UCLA3](#).

Man undersøker hvordan prosjektet kan videreføres i andre kommuner. Det forutsettes blant annet at kommunene skal kunne spare penger på å iverksette dette prosjektet. På bakgrunn av en detaljert forandringsteori og innsamlet data utarbeider Økonomer Uden Grænser en prognose for hvor mye kommunene kan spare. Dette inngår i analysen av mulighetene og modellene for iverksetting.

Innspill og vurderinger fra deltakere og brukere

Siden prosjektet først startet opp i september 2020, er det for øyeblikket sparsomt med erfaringer fra iverksettingen. Fra barselintervjuer med mødrene fremgår det likevel tydelig, at de gjennom prosjektet søker fellesskap, kunnskap spedbarns trivsel, og om egne utdannelses- og jobbmuligheter:

«Jeg vil gerne først få viden omkring børneopdragelse. Selv om børneopdragelse det er forskelligt fra mit samfund til Danmark, så er det godt at få at vide, og så får jeg et godt netværk, kender nye mennesker, og får viden omkring, hvordan man kan komme hurtigt i job.»

«Jeg savner virkelig netværk her i Aarhus. Og det betyder rigtig meget for vores barn, fordi, når vi er helt alene, hvor vi ikke har bedsteforældre eller søskende, så skal vi have et netværk. Så det betyder rigtig meget for os.»

«Der er ensomhed forskellige steder, ikke kun hos ældre. Det er også, når man kommer fra et andet land, og prøver at integreres og være med, men at skabe relationer, det er ikke så nemt.»

Lenke nettside

Prosjektet Ny mor i Danmark har pr. i dag ikke noe eget nettsted, men DRC Integration har samlet kunnskap og informasjon på [nettstedet](#).

Baba – fordi far er viktig!

Fonden for Socialt Ansvar fikk i 2014 midler fra Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet i Danmark til å utvikle et konsept som skulle styrke fedres deltakelse i barnas liv. Resultatet ble Baba. Dette fondet driver med sosial innovasjon og har flere frivillige tiltak, som Natteravnene, Bydelsmødre, LifeMap og En Håndsrækning i tillegg til Baba.

Teori og kunnskap bak

Babatiltaket har som mål å bidra til at fedre i større grad involverer seg i barnas liv og i samarbeidet mellom barnehage og hjem og mellom skole og hjem. Tradisjonelt har det vært mest fokus på å kommunisere godt med mødrene for å styrke deres utdanning og formalkompetanse og for å lette overgangen til arbeidslivet. Baba arbeider motsatt vei med fedrene. Baba jobber med å dreie fedrenes fokus fra jobb til hjem.

Metoden som anvendes i fedregruppene for å styrke fedrenes omsorgskompetanse, bygger på Circle of Security. Metoden tar sikte på å sette foreldrene bedre i stand til å forstå og lese barnets behov, videre å dekke foreldrenes behov for å ta seg av sine egne barn, å støtte barnet i å håndtere følelser og å bygge opp om barnets selvfølelse.

Når fedrene deltar aktivt i sine barns liv, har dette en positiv innvirkning flere områder. Barn som har nær kontakt med fedrene sine fra tidlig alder, gjør det gjennomgående bedre både språklig og sosialt. I utsatte byområder er det imidlertid mange barn som vokser opp uten en far som er til stede, eller som involverer seg i barnets hverdag. Mange av familiene i disse boligområdene kommer fra kulturer der mor tradisjonelt har omsorgsansvaret, og der far har rollen som forsørger og autoritet.

Flere tidligere prosjekter som har hatt som formål å involvere fedrene mer i barnas liv, har ikke lyktes med å endre dette. Baba ble derfor startet opp som et prosjekt med en kartlegging av fedrenes ønsker og behov. I løpet av fire måneder gjennomførte de totalt 1264 samtaler med fedre fra 40 forskjellige nettverk i Danmark. I prosjektet inngikk det også intervjuer med aktører i departementer, kommuner, skoler og barnehager. Deretter sparret de med forskere og ideelle organisasjoner på feltet for å sikre et barnefaglig kunnskapsgrunnlag.

Problemkomplekset som ble avdekket i kartleggingen var blant annet at de fleste av fedrene ikke har tillit til *systemet*, det vil si sentrale samfunnsinstitusjoner og lokalsamfunnsaktører.⁶¹ Det viste seg at mange av mennene bar med seg negative erfaringer fra å ha blitt møtt med mistillit fra autoriteter. Denne skepsisen er knyttet til alt fra forventinger om diskriminering til frykt for at *systemet* kan ta fra dem omsorgen for barna. Erfaringene og mistroen, kombinert med lav selvtillit knyttet til egen omsorgskompetanse forklarer i stor grad hvorfor mange fedre trekker seg unna et samarbeid med skole og barnehage.

Fedrene erfarte på sikt å bli for sent involvert i barnets liv, og ofte først når *systemet* eller mødrene feilet i sin dialog med ungdommen. Ungdommene på sin side, aksepterer da sjeldent at en distansert far vil involvere seg vil ha innflytelse over

61. <https://baba.dk/Om-os/Baggrund-og-problemkompleks>

livene deres.

Fedrene oppgav at de hadde liten innsikt i og tillit til, at de selv hadde tilstrekkelig kunnskap om barnas behov. Utfordringen Baba jobber med er å dreie fokus bort fra omsorgsstrategier som er feil over til at fedrene selv skal finne frem til hva de kan og mestere allerede. Babas undersøkelser avdekket et fravær av kultur og rom for å snakke om farsrollen. Hvilket innebærer at fedrene har få muligheter til å lære av hverandre, til å reflektere rundt rollen sin og på selvstendig vis utvikle sin farsrolle.

Målgruppe

Målgruppen er minoritetsfedre. Fedrene inviteres til å delta i fedregrupper, og de som vil, kan bli frivillige deltakere i et fedrenettverk. Babatiltaket er også en design for utvikling av lokalsamfunnet. Målet er hele veien å utvikle lokale babateam som vil bli selvgående enheter i samarbeid med lokale samarbeidspartnere og aktører. Babaorganisasjonen gjør seg først kjent med aktuelle lokale partnere og samfunnsaktører som skal inngå i et gitt område. Deretter møter de fedre som ønsker å bli babafrivillige.

Fire nivå for endring

Baba bidrar til å skape en endring på fire nivå: endring hos den enkelte far, i familien, i Babas nettverk av frivillige og på systemnivå. Læringsprosessen bidrar til at fedrene blir aktivt involvert i barnas liv, at de aktivt bidrar til å skape positive endringer i familien, og at tilliten og samarbeidet mellom fedrene og mellom lokale aktører blir styrket.

Rollene i et babatiltak omfatter 1) samarbeidspartneren, dvs. den lokale aktøren som Baba samarbeider med for å nå ut til fedrene, 2) koordinatoren, dvs. en lokal ressursperson som fungerer som prosjektleder, 3) gjesten, dvs. fagpersoner som i forskjellige deler av opplæringsmodulen bidrar til dialog med systemet (f.eks. helsesykepleier, barnehageleder osv.) og 4) de babafrivillige, dvs. de frivillige fedrene som bidrar til endring.

Beskrivelse av innsatsen

Baba rekrutterer og kurser ansatte i institusjoner, kommuner og i boområder i hvordan de skal gå frem for å rekruttere frivillige fedre. Babafrivillige inngår så i et lokalt babateam, som deretter gjennomgår en fullstendig læringsprosess.

De fire fasene i babatiltaket

Oppstart: Kontakten etableres, samarbeidet konkretiseres og plan for rekruttering iverksettes.

1. rekruttering: Et godt sammensatt team av frivillige settes sammen (ca. 10 fedre), gjester (fagpersoner) inviteres, og det første møtet i det rådgivende styret blir avholdt.
2. læringsprosess for frivillige: Fedrene etablerer en visjon for sin rolle, får verktøy for å skape forandring hos seg selv og andre fedre og går i dialog med fagpersoner (gjester) fra institusjoner og kommuner.
3. forankring: Fedrene etablerer babateamet sitt i samarbeid med den lokale partneren (årlig syklus for aktiviteter, roller osv.).

Læringsforløpet

Trinn 1: De frivillige fedrene i Baba sier ja til å skape en forandring – først og fremst ved å også si ja til å ville endre seg selv. Baba arbeider målrettet med den enkelte frivilliges egen identitet og rolle som far. Det er en integrert del av oppstartshelgen at fedrene reflekterer over sin rolle og visualiserer hvordan de selv ønsker å være far. De får lære verktøy for å samarbeide og lytte, verktøy som de skal anvende for å skape nye muligheter for å kunne delta i barnas liv.

Trinn 2: Fedrene kan dra hjem og skape en endring i familien sin. Det er hver enkelt fars oppgave å jobbe med ektefellen (partneren eller eksen) og barna for å oppnå endring. Alle fedregruppene møtet helsestasjonspersonell og lederen i den lokale barnehagen. Møtene med dem veileder fedregruppene. Menn som har med seg et mer patriarkalsk tankesett, snakker sjelden om omsorg for barn. De overlater tradisjonelt også oftere omsorgen og oppdragelsen av barna til institusjoner og autoriteter.

Trinn 3: Fedrene som også vil være med som *frivillige*, skal bidra til å skape forandring i sitt fedrenettverk basert på likeverd, deltakelse og samarbeid (peer2peer). De frivillige skal rustes til å inspirere til en endring hos andre fedre, slik at flere fedre kan få mulighet til å involvere seg mer aktivt i livet til barna sine. De frivillige går gjennom et læringsforløp som tilpasses til barnets alder og deles inn i ulike trinn.

Trinn 4 og 5: Fedrene bidrar til å skape forandring på systemnivå. I et møte med lokale aktører i likeverdig dialog samarbeider de om å finne løsninger på forskjellige dilemmaer som kompliserer samarbeidet mellom fedrene og de lokale aktørene. På denne måten blir fedrenes ressurser i spill i lokalsamfunnet og bidrar til utvikling av nye løsninger på lokale utfordringer.

Kompetanse som må være på plass

I Baba inngår det noen sentrale aktører som må delta. Samarbeidspartneren er den lokale aktøren som Baba samarbeider med om å gjennomføre en gruppe med lokale og frivillige fedre. Dette er ofte kommunen. Koordinatoren er en lokal ressursperson, og ofte er det samarbeidspartneren som finner denne personen. Koordinatoren legger til rette for opplæringen, basert på materialet for hver modul og på den dialogmodellen som Baba har utviklet.

Gjesten (fagpersonen) deltar i den delen av opplæringen som skal bidra til endringer på samfunnsnivå. Fagpersonene kommer uten noe ferdig opplegg og deltar på dialogmøtene med fedrene og bidrar med sin fagkunnskap. De mest fruktbare dialogmøtene er de der fagpersonene omsetter sin kunnskap i møtet med fedrenes interesser og behov. Fagpersonen tar med seg fedrenes innspill og tilpasser sine handlingsmønstre for å oppnå en bedre dialog med fedrene og familiene deres.

Utførers vurdering av innsatsen

Babafedrenes egne visjoner er drivkraften for å skape en forandring. Det er ikke mulig å oppnå dette før de frivillige selv er rustet til å skape positive endringer hos seg selv, i familien, hos andre fedre og i lokalsamfunnet. For å oppnå dette jobber Baba visjonært og gir de frivillige verktøy for å skape en endring hos seg selv og andre. Fedrene bruker verktøyene for å oppnå sine visjoner og bruker deretter de samme metodene for å skape en endring hos andre fedre i sitt nærmiljø og nettverk.

Dokumentasjon

På Babas nettsider finnes det detaljert informasjon om tiltaket fra oppstart til forankring, om læringsforløpet, informasjon til fedre og frivillige med mer.

Spredning og iverksettelse

Det arbeidet Baba gjør, har inspirert andre nordiske land til å starte pappagrupper. De som ønsker å igangsette et slikt arbeid, kan kontakte [babaorganisasjonen](#) for å få informasjon og veiledning.

Det er utviklet en håndbok for babakonseptet med en trinnvis veiledning og alt fra A til Å som kreves for å gjennomføre et lokalt babatiltak. De som inngår et samarbeid med Baba, får tilgang til håndbok og dokumentasjon til bruk i arbeidet.

Evaluerings av tiltaket

[→ Center for Boligsocial Udvikling har fulgt arbeidet med Baba over tid, og det foreligger en evalueringsrapport, som kan lastes ned her](#)

[→ Se også](#)

[→ Nettside](#)

Mentorstøtte og informasjon for innvandrerforeldre

Et mentorstøtteprogram er opprettet i området Suvela i Esbo i Finland. Prosjektet eies av den finske foreldreforeningen Finnish Parents' League, som er en landsdekkende ekspertorganisasjon for foreldrenes engasjement og utdanningssamarbeid. Foreningen ble grunnlagt i 1907 og holder til i Kruununkaia i Helsingfors. Den arbeider for å støtte barns vekst, læring og trivsel og fellesskap i barnehager, skoler og ungdomsskoler. Foreningen omfatter ca. 1300 registrerte foreldreforeninger i barnehager, skoler og utdanningsinstitusjoner. De tilbyr tjenester til foreldreforeninger, lærere og beslutningstakere i samarbeid med andre barne- og familieorganisasjoner og forretningspartnere. Arbeidet deres støttes av Social- og helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet.

Teori og kunnskap bak

Hippy-programmet (home instruction program for parents of youngsters)⁶² er inspirasjonskilden til for prosjektet. Denne typen programmer følger en modell med noen grunnleggende komponenter:

- en læreplan tilpasset barnets utvikling som er utarbeidet for å styrke barnets kognitive og tidlige ferdigheter og sosial eller emosjonell og fysisk utvikling
- et sett med brukervennlige pedagogiske aktivitetspakker og bøker for foreldre og barn
- hjemmebesøk og gruppemøter som strekker seg over en periode på to eller tre år
- hjemmebesøk av en ansatt fra lokalsamfunnet som er opplært og fulgt opp av en profesjonell koordinator
- rollespill basert på undervisnings- og læringsmetodene som brukes

Målgruppe

Metoden egner seg godt for å bidra til en økt inkludering av alle barn i barnehage og kan anvendes målrettet for å sikre en økt inkludering av barn med migrasjonsbakgrunn i alderen fem til seks år. Seks barnehager i forstaden Suvela i Esbo har deltatt i mentorprogrammet. Barnehagene som deltok i programmet, hadde barn med estisk, albansk, somalisk, arabisk eller engelsk som morsmål.

Forventet resultat

Mentorprogrammet gir veiledning til foreldre med innvandrerbakgrunn om betydningen av barnehager, undervisning og pedagogikk. Målet er at de foresatte skal få innsikt i hvilken rolle de selv spiller og bli mer kompetente til å støtte til barnet i dets utvikling og læring. Foreldrene lærer om det finske utdanningssystemet og hvordan de kan klare livet mellom to kulturer. De lærer videre hvordan de bør opptre i forskjellige daglige situasjoner når de skal oppdra barnet, og hvordan de kan støtte barnet når skolen starter.

Både foreldre og barn skal dra nytte av mentorstøtten og informasjonen. Målet er ikke bare å styrke foreldrenes ferdigheter som pedagog, men også å styrke forholdet mellom foreldre og barn. Foreldrene og barna får veiledet om hva de gjør sammen

62. <http://hippy-international.org/>

ved å gi familiene spill og annet materiale som foreldrene kan bruke sammen hjemme med barna.

Beskrivelse av tiltak og trinn

Mentoraktivitetene består av åtte kveldsmøter hvor følgende tema behandles: hvordan man støtter barnets språkutvikling og barnets selvregulering, hvordan man støtter barnet og hvordan man søker på barnehageutdanning, skole- og ettermiddagsomsorg. Kieku-instruktører, utdannede språk- og kulturlærere, leder virksomheten og gruppemøtene sammen med de frivillige mentorene.

Hver kveld har samme struktur: Foreldre og mentorer samles. Barna får undervisning annet sted. Kieku-instruktørene diskuterer temaet om kvelden med foreldrene i passende økter, hvorefter mentoren introduserer en felles diskusjon. En del av møtet foregår som en åpen diskusjon. Her kan de foresatte dele personlige erfaringer som er knyttet til dagens tema, med andre foreldre, stille mentorene spørsmål og ta opp om ting som de tenker på. Et viktig resultat fra gruppemøtene er at familiene møter andre familier som er i samme livssituasjon, og som bor i samme boligområde.

På slutten av møtet vil barna og foreldrene bli introdusert for materialet som skal brukes. Det kan være et spill, en øvelse eller en lek som barna og foreldrene får veiledning om. Barna får opplæring samtidig med at veiledingskveldene foregår. Materialet som de foresatte får, og undervisningen skal bidra til at sosialisering og deltakelsen i lek og læring i barnehagen går bedre.

Kompetanse som må være på plass

Mentorer må rekrutteres og skoles. De trenger gode kunnskaper i finsk og om det finske samfunnet og kjenne godt til hvordan utdanningssystemet fungerer. Engasjementet deres er svært viktig for at hele operasjonen skal lykkes. Samtidig er mentorene også et forbilde for personer som er godt integrert i Finland. Alle mentorene og barnehagelærerne i barnehagene får en totimers opplæring om temaene og en håndbok om hvordan mentorprogrammet kveldsverksted skal drives. Mentorenes engasjement er viktig for det sosiale og brobyggingen. De skal være gode rollemodeller.

Utførers vurdering av innsatsen

Mentorprogrammet er en effektiv måte å få innvandrerforeldrene nærmere samfunnet på og øke deres engasjement for det finske samfunnet

Dokumentasjon

Dokumentasjonen er gitt i mentorhåndbøker og opplæringsmateriell, og den endelige rapporten sendes til prosjekteier.

Spredning og iverksettelse

Mentorprogrammet startet opp i 2016 og var et toårig pilotprogram som ble gjennomført i to barnehager i Suvela-området i Esbo. Etter at programmet ble iverksatt, ble det overlevert til Esbo, som ønsket å fortsette å kjøre programmet i byen. Fra høsten 2018 ble prosjektet utvidet, og den omfatter nå familier fra flere barnehager i sentrum av byen.

Evaluering

I prosjektperioden ble det samlet inn kvalitative tilbakemeldinger fra alle foreldre, mentorer og lærere. Tilbakemeldingene ble presentert for Esbo, som deretter bestemte seg for å fortsette programmet. Disse resultatene ble også tatt med i den endelige rapporten, som ble sendt til prosjekteieren.

Økonomi

Kostnadene for utviklingen av programinnholdet er i hovedsak engangskostnader. Innholdet i programmet er tilgjengelig for alle. Når programmet skal anvendes, vil det kreve tid til initiering og til opplæring. Opplæringen omfatter to timers opplæring og åtte mentorkvelder à to timer pr. kveld.

Lenke til nettsted

Artikkelen er finsk og har med sitater fra foreldre, Kieku-instruktører og mentorer som deltok.

[→ Les artikkelen her](#)

Töfrandi tungumál

Det islandske prosjektet Töfrandi tungumál (Magiske språk), i Reykjavík, baserer seg på bruken av undervisningsmetoden Linguistically Appropriate Practice ([LAP](#)) i barnehagens retningslinjer og aktiviteter. Denne metoden er en undervisningsmetode som tar sikte på å inkludere familiens morsmål i barnehageaktiviteter og i skoleundervisning. Utviklingsprosjektet magiske språk ble startet i området Miðborg i Reykjavík. Tiltaket foregikk i en interkulturell barnehage hvor det ble snakket 21 språk i barnegruppen, og andelen barn av utenlandsk opprinnelse var på rundt 50 prosent.

Målgruppe

Metoden ble utviklet for å styrke språkutviklingen og læring for to- eller flerspråklige barn. Metoden er beregnet på de ansatte i barnehagen, foreldre, barn og prosjektlederen for interkulturell utdanning i barnehagen.

Forventede resultater

Målet med å introdusere metoden var å gi de ansatte bedre kunnskaper og ferdigheter i arbeidet med barnas språkutvikling og utvikling, både for barn med islandsk som morsmål og barn som lærer det som et andre eller tilleggspråk.

Magiske språk hadde som mål å gjøre barnas morsmål til en fast del av skolemiljøet og aktivitetene. Dette skulle bidra til å styrke og stimulere barnas språkkompetanse i eget morsmål og islandsk og i tillegg styrke barnas selvbylde. Hensikten var å gjøre språkene i barnehagen synlig for omgivelsene og oppnå at barnas morsmål ble en naturlig del av barnehagens arbeid og samarbeid med foreldrene. Prosjektet hadde også som mål å introdusere alle barnehagebarna til forskjellige kulturer og språk.

Beskrivelse av innsatsen

Metoden består av materiell for 50 klasseromsaktiviteter som kan tilpasses til barnas utviklingsnivå og til pedagogiske mål. Prosjektet gikk ut på at barnehagen starter med å utpeke et team som skulle styre prosjektet. Videre ble ukens språk introdusert. I løpet av språkukene fokuseres det på de forskjellige morsmålene barna har. Lærerne introduserte språket, mottok informasjon fra foreldrene om hvordan ord som «God dag» og «Velkommen» er skrevet på barnets morsmål. Videre ble ukens språk møtt og resitert, barna og de ansatte lærte noen ord eller en sang på språket, ofte i sosiale situasjoner og ved middagsbordet. Prosjektene ble utført i samarbeid med barn og foreldre og kan anvendes på flere områder knyttet til tema som barna er opptatt av som kultur, musikk, bøker og hobbyer. Foreldre ble oppfordret til å komme og lese for barna, lære dem en sang, regne på språket og lignende. Barna ble oppfordret til å ta med bøker på morsmålet til barnehagen.

Kompetanse som må være på plass

Før oppstart av programmet fikk barnehagepersonalet en presentasjon fra Roma Chumak-Horbatsch, som utarbeidet LAP, og Drífa Þórarinsdóttir i barnehagen Krílakot der LAP er iverksatt. Metoden ble introdusert for alle de ansatte og

foreldrene i barnehagen på personal- og foreldremøter. Hovedpoengene i LAP ble oppsummert og distribuert til de ansatte og foreldrene. De ansatte møttes og delte ideer og praksis på *Workplace* om hvordan de ønsket å tilpasse og gjennomføre metoden i barnehagen.⁶³

Prosjektet gikk ut på å gjennomføre LAP i barnehagens arbeid. Et team i barnehagen ble etablert for å styre prosjektet, og ukens språk ble introdusert for å gjennomføre det. Hovedmetoden som ble brukt for å inkludere barnas morsmål, var å fokusere på ett språk hver uke, snakke om språket, lære noen ord, invitere foreldre som snakket språket, til å komme og lese eller synge for barna og å sette opp merkelapper i omgivelsene med navn og begreper på sitt morsmål. Prosjektene ble gjennomført i samarbeid med barna og foreldrene.

Utførers vurdering av innsatsen

I løpet av utviklingsprosjektet ble det gjennomført både formelle og uformelle vurderinger. Den formelle evalueringen av prosjektet bestod av et spørreskjema som ble sendt til læreren på slutten av prosjektet, intervjuer med avdelingslederen, intervjuer med barn individuelt og i grupper og referater fra teammøter i perioden.

Lærerne og foreldrene snakket om positive effekter av prosjektet og fortalte om at de hadde lagt merke til at barna hadde fått økt selvtilit da deres eget språk ble introdusert i skolen. Lærerne og foreldrene registrerte også en generell økning i barnas bevissthet om og interesse for andre språk.

Dokumentasjon

Den uformelle evalueringen av prosjektet ble registrert i en forskningsdagbok. Dagboken inneholder bl.a. samtaler med og mellom lærere, daglig arbeid og samtaler med og mellom barn, lærere og foreldre gjennom hele prosjektperioden. I løpet av prosjektet fikk barna og foreldrene en større interesse og en annen holdning til språk. Denne endringen ble særlig tydelig etter at prosjektet Ukens språk ble lansert.

Lærerne så hvilken positiv effekt det hadde å innlemme barnas språk i arbeidet sitt. Det ble lagt vekt på at barna skulle delta og ta initiativ, og at prosjektene skulle utvikle seg og bli endret i samarbeid med dem. Lærerne erfarte at når barna ble involvert, følte de i større grad at de var en del av barnehagen. Barna opplevde større glede, og samarbeidet mellom barnehagen og foreldrene ble bedre når barna hadde sitt morsmål i fokus. Evalueringen av prosjektet er omtalt i en rapport som bygger på kunnskap om fordelene med å undervise i morsmål for barn med to eller flere språk.

Spredning og iverksetting

Det utarbeides for tiden undervisnings- og utdanningsmateriell som kan brukes i utdanning og livslang læring av barnehagepersonell både i barnehagen og til formidling til andre barnehager. Reykjavík skole- og fritidsavdeling tilbyr utdanning for barnehager og støtte til iverksettelse.

63. Les om praksisen og se [videoen](#)

Forskning

[Pilotprosjektet](#) inngikk i en masterstudie ved Universitetet på Island (Stephensen, 2018). Undervisningsmateriell er under utarbeidelse og vil bli tilgjengelig for barnehagepersonell og skoler og fritidssentre.

Innspill og vurderinger fra deltakere og brukere

I løpet av prosjektet ble barn og foreldre mer interessert i språk, og de endret sine holdninger til språket. Endringen ble fremtredende under gjennomføringen av Ukens språk, der et morsmål var i fokus en hel uke. Mange av foreldrene sluttet opp om prosjektet og deltok aktivt. De foresatte tok gjerne med bøker på morsmålet sitt. I løpet av perioden Ukens språk var på dagsorden, begynte barna å snakke mer og mer om språket seg imellom og med lærere og foreldre. Barna sammenlignet ofte hvilke ord de kunne, og de begynte å leke med forskjellige skriftspråk (Stephensen, 2018).

Prosjektet fikk positive tilbakemeldinger i evalueringen. Pedagogene vektla særlig hvordan språkfokuset bidro til at flere barn i større grad følte at de var en del av barnehagen. Blant de viktigste positive tilbakemeldingene var at barna viste stor entusiasme og glede i leken, og at samarbeidet under Ukens språk ble veldig godt under prosjektperioden mellom barnehagen og hjemmet. De aller fleste pedagogene forteller at barnas språk nå er blitt en integrert del av deres daglige arbeid. De er mer oppmerksomme på barn som har flere språk, og de har en større innsikt i språklige barrierer.

Lenker til nettsteder

[→ Introduksjonsvideo av LAP](#)

[→ Universitetet i Toronto](#)

[→ Sluttrapport](#)

[→ Töfrandi tungumál – skýrsla](#)

Introduktionsarbeid i öppen förskola

Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning (bydelsadministrasjon) i Stockholm Sverige, har ansvar for de kommunale introduksjonsbarnehagene. Dette er Stockholms nest største distriktsadministrasjon med litt over 100.000 innbyggere. Initiativet med introduktionsbarnehage er inspirert av arbeidet i Rinkeby-Kista.

De åpne barnehagene som fungerer som introduksjonsbarnehager er Rågsved, Högdalen, Dalen og Östberga. Alle ligger i flerkulturelle områder og områder der flere familier velger å være hjemme lenge med barna, og er lokalisert slik at de vil fungere godt som introduksjonsbarnehager. Högdalens åpne barnehage ligger for eksempel i Högdalens åpne barnehage ligger for eksempel i Familiens hus i Högdalen, der også administrasjonens familierådgivning er lokalisert. I nærheten ligger helsestasjons- og jordmortjenesten. Östberga ligger i samme bygning som kulturhuset. Barnehagen har også deltatt aktivt i Citizens Dialogue⁶⁴, som er gjennomført i området i flere år. Rågsved har nylig flyttet til Rågsveds Aktivitetshus og barne- og ungdomsklubben Rågsveds Fritidsgård. Her har også kulturskolen og Seniorträffen sine aktiviteter.⁶⁵

Teori og kunnskap

Bydelen har valgt å legge introduksjonsbarnehagens arbeid til flere av bydelens åpne barnehager fremfor en løsning med en eller to rene introduksjonsbarnehager i et begrenset område. Slik blir flere barnehager involvert i arbeidet med å øke deltakelsesgraden og å øke tilliten til barnehagenes arbeid.

De åpne barnehagene supplerer de ordinære barnehagene. De er gratis og er ment som en møteplass for barn i alderen null til seks år som ikke har plass vanlig barnehage, eller som ikke er innskrevet i barnehage, og foreldrene deres. Barna får ingen fast plass, men kan komme sammen med en omsorgsperson når, så ofte og så lenge de ønsker innenfor barnehagenes åpningstid. Den foresatte er involvert i aktivitetene og har ansvar for barnet sitt. Her får de tilgang til pedagogiske aktiviteter, sosialt samvær, støtte til foreldrerollen og nettverksbygging.

På de åpne introduksjonsbarnehagene kan utenlandsfødte foreldre utvikle sin svensk, få styrket sine ferdigheter som omsorgsperson og lære om barnehagens betydning for barnets utvikling og skape et sosialt miljø for barna og seg selv.

Når foreldrene deltar i aktiviteter i introduksjonsbarnehagen som er inspirert av barnehagen, får de en idé om hva en barnehage gjør og hvordan det påvirker barnas utvikling positivt. Kombinert med inspirasjon fra andre foreldre og barn øker dette forhåpentligvis foreldrenes tillit til barnehagen. De foresatt får større kunnskap om hvilken betydning de som foreldre har for barnets utvikling gjennom informasjon, støtte og oppmuntring som de får fra barnehagen. Barnehagepersonell og forelderådgivere samarbeider om å økte mulighetene for at både foreldre og barn skal motta tidlig støtte og hjelp med språk og inkludering i det svenske samfunnet.

64. Citizens' Dialogues are public debates with European Commissioners and other EU decision-makers, such as members of the European Parliament, national, regional, and local politicians. The events take the form of a question-and-answer session. The sessions are free to attend, and many are broadcast live online.

65. En møteplass for seniorer, med tilbud om fysiske og sosiale aktiviteter. Formålet er å fremme helse og velvære og forhindre sosial isolasjon.

Målgruppe

Målgruppen for åpen introduksjonsbarnehage er utenriksfødte som er hjemmевærende eller i foreldrepermisjon, og som har barn i alderen null til seks år. Bydelen har valgt å inkludere fedrene i sitt målrettede arbeid. De foresattes språkferdigheter har ingen betydning.

Forventet resultat

Introduksjonsbarnehagene skal bidra til at flere foresatte med innvandrerbakgrunn skal besøke de åpne introduksjonsbarnehagene i foreldrepermisjonstiden, og at de skal introduseres for og ta del i språkstudier, studie- og karriereveiledning og samfunnsfag. Tilbudet skal bidra til å hjelpe utenlandsfødte kvinner til å etablere seg raskere i samfunns- og arbeidslivet og øke deltakelsen i de vanlige barnehagene.

Øk tillit og kunnskap om barnehagen er et mål. De foresatte skal få god innsikt i hvordan de kan påvirke barnets språkutvikling på en positiv måte. Gjennom tett tverrfaglig samarbeid og dialog med de foresatte arbeider barnehagene målrettet med å informere og inkludere foreldrene i tilbudet. Når tilliten og kunnskapen er på plass, er målet at barna skal bli innskrevet i ordinær barnehage, slik at de får tidlig språkstimulering.⁶⁶

Språkmøter, samfunnsinformasjon og mange andre aktiviteter skal gjøre det lettere for de foresatte å integrere og etablere seg. Gjennom samarbeid med studie- og karriereveiledere får de foresatte bedre muligheter til å få oversatt og validert sin kompetanse. Deretter kan det utarbeides en studieplan eller en plan for hvordan de kan komme ut på arbeidsmarkedet.

Kultur er en del av virksomheten. De åpne barnehagene har et nært samarbeid med bibliotekene, og barnebibliotekarer kommer og besøker barnehagene. Det blir også arrangert studiebesøk og utflukter til parker, museer, biblioteker for familiene for å utvide deres kjennskap til samfunnet. Studiebesøk gjennomføres i samarbeid med SFI.⁶⁷ Mange ikke-svensktalende føler seg tryggere på å prøve nye ting sammen med andre i samme situasjon.

Beskrivelse av tiltaket

Foresatte som er i foreldrepermisjon, kan ta nybegynnerkurs og voksenopplæring i SFI. Det er et tett samarbeid mellom jobbtorg⁶⁸, studie- og karriererådgivning, og det legges opp til drop-in og timebestilling for de foresatte.

Introduksjonsbarnehagen samarbeider med sju ordinære barnehager i nærmiljøet. Gjennom introduksjonsbarnehagen kan foreldrene besøke og se aktivitetene i de ordinære barnehagene, motta informasjon og stille spørsmål. Barnehagepedagogene besøker også introduksjonsbarnehagene.

Det tilbys foreldreveiledning. Veilederne kan gå tidlig inn og gi foreldrene støtte og om nødvendig gi råd om hvordan foreldrene kan søke om plass i barnehagen og få hjelp med språkstimulering, motorikk og sosiale ferdigheter mv. Det inviteres til tilrettelagte orienteringsmøter i regi av [Föräldraskap i Sverige](#) (FÖS). På

66. Det er vanskelig å måle om det er arbeidet med åpen barnehage som svarer for resultatene, men de siste tallene viser at antall barn som går i barnehage, har økt i Rågsved, som er et hovedinnsatsområde.

67. Nybegynnerkurs og voksenopplæring i svensk, og samfunnsfag [SFI](#), Swedish for immigrants

68. [Coaching og karriereveiledning](#)

programmet i møtene står foreldre og barns rettigheter og forpliktelser, og det blir lagt vekt på temaer i tilknytning til barnekonvensjonen og likestilling. Etter FÖS får foreldrene tilbud om å delta i foreldrestøtteprogrammet Alla Barn i Centrum (ABC).⁶⁹

Introduksjonsbarnehagene samarbeider med helsestasjonstjenestene og jordmødrene for å få foreldrene til å besøke barnehagen så tidlig som mulig. Högdalens og Rågsveds helsestasjonstjeneste har f.eks. et utvidet hjemmebesøksprogram der foreldrerådgiveren som besøker de åpne barnehagene, også følger med helsesykepleieren på hjemmebesøk.

De inviterer gjester som forteller om aktuelle temaer ved språklærer, tannpleier, jordmor, brannvesenet og Civilförsvarsförbundet (f.eks. hvordan du klarer deg når strømmen går).

Tilleggsprosjektet Pappagrupper er et eksempel på tilbud som flettes inn i arbeidet til introduksjonsbarnehagene. Tiltaket er et likestillingsprosjekt der nybakte fedre står i fokus. Pappagruppene arrangeres på kveldstid og er basert på et opplegg fra organisasjonen MÄN's 'Pappa kom hem', og de ledes av menn og fedre som har fått opplæring i gruppeledelse av denne organisasjonen. Fedre har et stort behov for å snakke om foreldreskap, om å få barn, samliv og velferd. Spørsmål om likeverd og likestilling er en rød tråd i disse gruppene.

Høsten 2020 fikk en av introduksjonsbarnehagene ansatt to stadsdelsmammor (bydelsmammaer).⁷⁰ De snakker henholdsvis persisk dari og arabisk og er ansatt for ett år. I løpet av 2020 har samarbeidet med overgangsboliger for nyankomne utviklet seg og det er god kontakt mellom lederne og utleierne. Samarbeidet med kulturskolen i Stockholm har også utviklet seg i løpet av 2020, og to av barnehagene tilbyr nå aktiviteter for foreldre og barn.

Kompetanse

De som jobber i introduksjonsbarnehagene, får jevnlig delta i forelesninger og på kurs for å øke kunnskapen på ulike områder, blant annet

- foreldrestøtteprogrammet ABC-Alla barn i centrum, Komet for familier med høyt konfliktnivå i hjemmet og Föräldraskap i Sverige
- tilknytning og samspill
- helse, kultur og livsstil
- vold i nære relasjoner ved Karolinska institutet
- voldelig ekstremisme
- æresrelatert vold og undertrykkelse

Utførers vurdering av innsatsen

Bydelen og barnehagene ser stor nytte i alt som gjøres innenfor rammen av introduksjonsbarnehage og åpen barnehage. Tilbakemeldingene fra målgruppen vitner om det samme. De fleste foregår muntlig, men også de årlige brukerundersøkelsene i barnehagene bekrefter dette. Det samme gjelder små undersøkelser som gjennomføres i forbindelse med ulike temauker i barnehagene.

69. <http://www.allabarnicentrum.se/home>

70. Stadsdelsmammor har selv migrasjonsbakgrunn, og arbeider med å spre kunnskap til kvinner i eget bomiljø. Les mer om bydelsmødre: <https://nordicwelfare.org/integration-norden/en/exempel/bydelsmodrene/>

Foresatte som får språkopplæring, ved [SFI](#), får hjelp av læreren til å fylle ut disse undersøkelsene.

Dokumentasjon, spredning og iverksetting

Introduksjons- og integreringsarbeidet som de åpne barnehagene gjennomfører, blir brukt av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) som et godt eksempel. Informasjon og en film som er spilt inn, ligger ute på nettstedet deres. Det var lagt opp til at man i 2020 skulle satse på å utvikle et verktøy for å kunne måle og følge opp resultatene basert på materialet og tipsene som SKR har produsert. Pandemien har imidlertid satt kjepper i hjulene for dette, og det er derfor utsatt til 2021.

Åpen barnehage i Rågsved og Högdalen har inngått i SKRs treårige prosjekt [Öppen förskola för språk och integration](#). Man har gjennomført intervjuer og spilt inn en film om arbeidet. I tillegg har man utviklet metoder for å teste ut resultatene av arbeidet i barnehagene. I tillegg har denne barnehagen vært involvert i forskningsprosjektet [Interethnic co-existens in European Cities, 2014-2016](#), som i Sverige ble drevet av Kungliga Tekniska Högskolan, Region Stockholm og universiteter i Wien og Amsterdam.⁷¹

Kartlegging

Arbeidet i de åpne barnehagene kartlegges og evalueres forløpende gjennom året. I tillegg gjennomføres det felles planleggingsdager for alle åpne barnehager ved oppstart i januar for vårterminen og året, avstemming i mars, terminavstemming i juni, terminplanlegging i august og oppsummering i november.

En dag om høsten blir det gjennomført en resultatdag for alle de ansatte og lederne for å analysere resultatene. Hver barnehage har sin egen planmappe. De ansatte inngår i tverrfaglige team som utvikler aktiviteter og planlegger innhold i temauker mv.

Det gjennomføres regelmessige avstemninger og evalueringer med studie- og karriereveiledere og SFI-lærere i tillegg til med yrkes- og studieveilederne og øvrige samarbeidspartnere.

→ Nettside: [Öppen förskola för språk och integration](#)

71. <https://icecproject.com/project-teams/stockholm-team/> og <https://icecproject.com/publications/>

Hele familien inn en dør i Stavanger

Johannes Læringssenter i Norge er den største skolen i Stavanger by. Her går man inn en og samme dør og får et tilbud tilpasset alder og behov. De ansatte kan på denne måten samarbeide tett, og etablere og dele kompetanse. Senteret gir opplæring i samsvar med lover og forskrifter til nyankomne flyktninger og innvandrere (barn og voksne) og til voksne som har behov for en fornyet grunnskoleopplæring eller opplæring etter sykdom eller skader. Senteret er også et ressurscenter for personer over 18 år som har betydelig redusert syn eller hørsel.

Johannes Læringssenter ble etablert i 2004 av rektor Knut J. Tveit. Hans idé var å tilby et læringssenter til hele den nyankomne familien. Senteret har en innføringsbarnehage, Innføringssskole for 1. til 10. trinn, og voksenopplæring som er samlokalisert. Senteret har om lag 260 ansatte, og holder til i de gamle fabrikklokalene til Viking Gummifabrikk i Stavanger.

Teori og kunnskap

Innføringsbarnehagen ved læringssenteret driver et systematiske arbeid med språkopplæring og integrering. Arbeidet er del av en systematisk og helhetlig tenkning for mottak, integrering, omsorg, lek og læring for nyankomne barn. Morsmålet er det beste språket for barnet på vei til å lære et nytt språk.⁷² Barnehagen inkluderer barnas ulike språk i arbeidet. Barnehageområdet på læringssenteret er inspirert av blant andre psykolog Lev Vygotskij og forsker Jim Cummins i det flerspråklige faget (Gjervan, Andersen, & Bleka, 2012) (NOU 2010: 7, 2010). De ansatte har videreutdanning i flerkulturell pedagogikk, migrasjonspedagogikk og lignende fag der blant annet teoriene til disse to vies stor plass. De ansatte anvender Dual-isfjell-modellen for tospråklig utvikling av Cummins. Modellen viser at det finnes en underliggende kognitiv-akademisk språkferdighet som er felles for alle språk, og at det er mulig å overføre ferdigheter fra et språk til et annet. Videre viser den at erfaringer fra begge språkene er med på å styrke utviklingen av det nye språket. Metoden bygger opp under og anvender barnas eksisterende språkferdigheter og overfører denne kunnskapen til det nye språket. Erfaringene i andrespråket utvikler og styrker også barnets ferdigheter i morsmålet.

Barn av nyankomne kvoteflyktninger har med seg egne erfaringer og kulturelle handlemåter inn i barnehagen. Læringssenterets barnehage inkluderer og ser på disse erfaringene og handlemåtene som en ressurs i all omsorg, lek og læring og i foreldresamarbeid- og veiledning. Kamil Øzerk som underviser i flerspråklig utvikling, og retter søkelys på modeller for språkbevaring, språkbeskyttelse, språkrevitalisering, språkutvikling, tospråkighet og læring i og på flere språk.⁷³ Han underviser i modeller for opplæring med to språk – fra språkbud til språkdrukning. Øzerk er opptatt av at språket utvikles i et sosialt felleskap, og han trekker frem at utviklingen avhenger av forståelige input i kombinasjon med gode samspedagogiske aktiviteter. Dette kan være i form av samtale, samarbeid og samlek.

72. Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring: Mer om språkarbeid i barnehagen <https://nafo.oslomet.no/barnehage/sprakarbeid/>

73. Kamil Øzerk er professor i pedagogikk ved Universitetet i Oslo: <https://utdanningsforskning.no/kilderpersoner/personerforfattere/oe/kamil-ozerk/>

Målgruppe

Introduksjonsbarnehagen er kommunal. Den har 54 heldagsplasser og skal tilby plass til barn av foreldre som har rett og plikt til å delta i [introduksjonsprogrammet](#), et opplæringstilbud kommunene skal tilby til alle nyankomne flyktninger som har oppholdstillatelse i Norge, og som er mellom 18 og 55 år. Barnehagen tar bare imot barn av denne målgruppen og kan på denne måten spesialisere seg og utvikle barnehagen i samsvar med oppdatert forskning og kunnskap på feltet. Barnehagen og læringssenteret samarbeider tett med [Flyktningtjenesten i Stavanger](#). Tjenesten bestiller plasser i innføringsbarnehagen.

Større søsken tilbys plass ved læringssenterets skole. Dersom innføringsbarnehagen har ledig kapasitet, får andre målgrupper plass, som barn av andre flyktninger eller asylsøkere som går på norskkurs. Barnehagetilbudet på Johannes Læringssenter er gratis. Etter om lag ett år i innføringsbarnehagen får barna plass i en ordinær barnehage i sitt nærmiljø.

Forventet resultat

Læringssenterets barnehage skal gi barnet en *myk* start og innføring i barnehagehverdagen, bli inkludert i et språklig felleskap og introduseres for det norske samfunnet. Barna *preppes* med gode erfaringer, språk og læring som gjør dem klar for å delta i ordinær barnehage. Foreldrenes deltakelse i introduksjonsprogrammet skal styrke deres muligheter for aktiv samfunnsdeltakelse, arbeid og inntekt.

Innføringstilbudet skal sikre gode relasjoner både med barna og med deres foreldre. Den gjennomførte tilnærmingen barnehagen har til barn og foreldre, med vekt på elementene ressursorientert holdning og praksis, trygghets- og relasjonsforståelse, traumebevisst omsorg og inngående faglige kompetanser om interkulturell- og flerspråklig utvikling, bygger godt opp under etableringen av denne grunnmuren.

Flerspråklige assistenter og et team med veiledere som er spesialister på flerspråklige barnehagebarn, bidrar til at alle barn i introduksjonsbarnehagen og i de ordinære barnehagene får delta i lek, samvær og læring på likeverdige vilkår. De legger til rette for at barna kan forstå og gjøre seg forstått i barnehagen og bidrar gjennom dette til både brobygging og kulturformidling.

Beskrivelse av tiltaket

Innføringsbarnehagen er en del av tre læringsområder på senteret.

Del 1. Tilbudet til barna i barnehagealder omfatter tre komponenter, en innføringsbarnehage, en avdeling med flerspråklige assistenter som gir morsmålsstøtte og et team med veiledere som er spesialister på flerspråklige barnehagebarn. Innføringsbarnehagen samarbeider tett med, og benytter seg av de flerspråklige assistentene og veilederne. I alle barnehagene i Stavanger bidrar de flerspråklige assistentene og veilederteamet til fagutvikling og veiledning.

Innføringsbarnehagen starter med å bygge på morsmålet og tilføre litt grunnleggende begreper i andrespråket (norsk) til barna. Dette åpner porten for barnet, til det norske språket. Barnehagens grunnbemanning har en stor andel

ansatte som har en variert språklig bakgrunn. Når dette ikke er tilstrekkelig, bistår de flerspråklige assistentene med relevant morsmålsstøtte i tillegg. Etter hvert som tiden går og barnet får flere erfaringer i innføringsbarnehagen og i ordinær barnehage, vil språket kunne fungere som en døråpner til deltakelse i samfunnslivet.

Del 2. Grunnskole: En innføringsskole for 1. til 10. trinn, en avdeling for flerspråklig opplæring med morsmålslærere og veilederkorps for arbeid med flerspråklige elever.

Del 3. Voksenopplæring: Denne undervisningen omfatter norskopplæring for innvandrere og flyktninger i og utenfor introduksjonsprogram for nyankomne flyktninger,⁷⁴ [kvalifiseringsprogram](#) for innvandrere, spesialpedagogisk opplæring inkludert kommunale tjenester innen fagområdet syn og hørsel og grunnskole for voksne (1. til 10. trinn).

Kompetanse

Innføringsbarnehagen har lagt ned en betydelig innsats i å oppnå relevant kompetanse hos alle ansatte og i å tilpasse driften til fagfeltet siden den ble etablert i 2004. Det viser blant annet de tre konkrete tilbudene i form av flerspråklige assistenter, veilederkorps og innføringsbarnehagen. Læringscenteret er omfattet av flere andre satsinger som også kommer de flerspråklige barna i barnehagene til gode.

Innføringsbarnehagen skiller seg fra ordinære barnehager på noen områder:

- Innføringsbarnehagen har først og fremst integrering som hovedmålsetting og dermed vektlegges bakgrunnskunnskaper (grunnleggende begrepssett) i det norske språket, relasjon, foreldrekompetanse, lekekompetanse og det å bidra til lekeinnhold (erfaringer) og til samfunnets forenings- og hverdagsliv.
- Innføringsbarnehagen har satset på at de ansatte har relevant videreutdanning slik at de kan ivareta foreldresamarbeidet med høy grad av kvalitet og innhold. Dette er for eksempel familierapi, foreldreveiledningsprogrammet ICDP, [International Child Development Program](#), foreldresertifisering, [COS Circle of Security](#) og lignende evidensbaserte metoder for støtte og veiledning. Barnehagen samarbeider og fordeler ansvaret og arbeidet med foreldreopplæring- og veiledning mellom seg og aktuelle avdelinger i [Flyktningtjenesten](#).
- Mange av barna og foreldrene har ulik grad av traumer med seg i *bagasjen*. Alle medarbeiderne i barnehagen har gode kunnskaper om hvordan man skal ivareta barn som kommer fra land og områder i verden som er preget av krig og forfølgelse. Barnehagen bruker systematisk Howard Barths modell [De tre pilarene i traumebevisst omsorg – RVT Sør](#) for traumebevisst omsorg i alle møter med både barna og foreldrene. Det legges opp til jevnlig refleksjonsmøter i personalgruppen med dette som tema. I den traumebevisste omsorgen vies forståelse for de tre grunnpilarene *trygghet, relasjon og følelsesregulering* avgjørende betydning i organiseringen av barnehagen og i all

74. Kvalifisering rettet mot flyktninger og innvandrere omfatter opplæring i norsk og samfunnskunnskap, introduksjonsprogram og andre opplærings-, oppfølgings- og arbeidsrettede virkemidler. Les mer her: <https://www.imdi.no/kvalifisering/>

kommunikasjon, samspill, lek og læring.

- Innføringsbarnehagen driver introtiltaket Barn og foreldre⁷⁵. Gjennom tiltaket kommer foreldrene til barnehagen en ettermiddag i uken. Der deltar de i foreldreveiledningsgrupper og familieaktiviteter i regi av barnehagen. Flere ansatte i barnehagen som deltar i tiltakene, har selv erfaring med å være ny i forelderrollen i Norge og kan veilede ut fra denne erfaringen. Barnehagen ser at foreldre finner trygghet i og søker mot ansatte med lignende erfaringer som det de selv står i.

Oppfølgingen av barna fortsetter i de ordinære barnehagene. Satsinger utenfor læringssenteret inngår i et helhetlige kvalitetsprogram, i regi av Stavanger. Kommunen har gjennom en årrekke bygget opp en omfattende tverrfaglig og helhetlig satsing på flerspråklige barn i alle barnehagene i kommunen.⁷⁶ Dette omfatter kompetanseheving i de fire *søylene*: relasjonskompetanse, interkulturell kompetanse, språkkompetanse og kunnskap om tidlig innsats.⁷⁷

Dokumentasjon

→ [Johannes læringssenter barnehage – Velkommen til Innføringsbarnehagen \(minbarnehage.no\)](https://www.minbarnehage.no/DynamicContent/Documents/305-johannesf-Barn-og-foreldre-Innføringsbarnehagen-9a385585-e8bb.pdf)

→ Film: Flerspråklighet som ressurs i mottaksbarnehagen – NAFO (oslomet.no)

Flere relevante lenker

→ [Johannes Læringssenter- Førskole – YouTube](https://www.youtube.com/watch?v=...)

→ [Organisering av introduksjonsprogrammet i Stavanger kommune](https://www.stavanger.kommune.no/...)

→ [Traumebevisst omsorgs - tre grunnpilarer](https://www.stavanger.kommune.no/...)

→ [Ressurshefte for samarbeidet mellom pedagogisk leder og flerspråklig assistent](https://www.stavanger.kommune.no/...)

→ [Veilederkorps for arbeid med flerspråklige førskolebarn](https://www.stavanger.kommune.no/...)

75. <https://www.minbarnehage.no/DynamicContent/Documents/305-johannesf-Barn-og-foreldre-Innføringsbarnehagen-9a385585-e8bb.pdf>

76. [basiskompetanse-i-stavangerbarnehagen.pdf](https://www.stavangerbarnehagen.no/...)

77. [Stavanger-barnehagen](https://www.stavangerbarnehagen.no/...)

Foto: Ritzau Scanpix.dk

Nordisk statistikk om barns deltakelse i ECEC

Innsats for å inkludere barn med innvandrerbakgrunn bidrar til en tidlig språkutvikling og en bedre integrering for hvert enkelte barn. Det er derfor viktig å kunne si noe om hvorvidt barnehagetilbudet når ut til barna som trenger det mest. Tendensen er motsatt – færre barn i utsatte eller vanskelige livssituasjoner går i barnehage, målt ut fra ulike bakgrunnsvariabler, som innvandringsbakgrunn, foreldrenes inntekts- og utdanningsnivå og risiko for fattigdom.

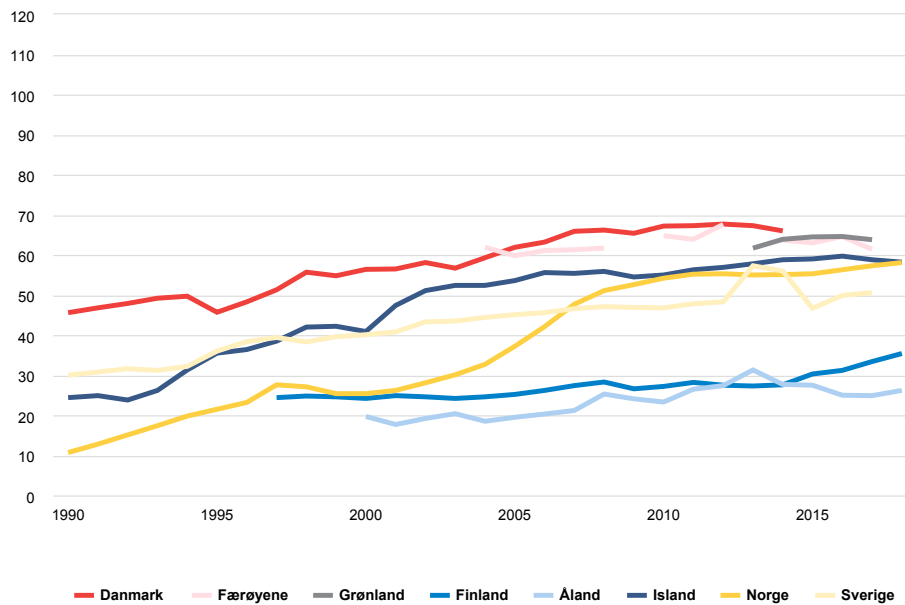
Nedenfor skildrer vi et lite utvalg data som på forskjellig måte er med på å illustrere problemstillinger som er knyttet til det å innhente kunnskap om hvilke grupper barn som får ta del av barnehagetilbudet i Norden. Vi har sammenlignbare data på barns deltakelse i barnehagetilbudet i nordiske landene. Det vi ser, er at graden av deltakelse i hovedsak er høyest for barn i alderen fire til fem år, og at den er noe lavere blant de minste barna. Ut fra landenes egen statistikk er deltakelsen gjennomgående høyere for barn som ikke er minoritetsspråklige, eller har migrasjonsbakgrunn. Det foreligger ikke sammenlignbare data på nordisk nivå, som viser deltakelsesandelen for barn med flyktninge- og innvandrerbakgrunn i barnehager i Norden (se egen omtale av landenes datakilder). En slik oversikt ville ha vært et viktig bidrag, i arbeidet med å sikre et sosialt, inkluderende og bærekraftig Norden. Det foreligger nasjonale tall, men dataene er ikke sammenlignbare. Hovedtendensen er den samme. Barn med flyktning-, asyl- eller innvandringsbakgrunn og minoritetsbarn deltar ikke i like stor grad som den øvrige barnebefolkningen i barnehagetilbudet i Norden.

Både de nordiske landene og EU har med dette som bakgrunn et mål om høy deltakelse i barnehage for alle barn, og at de barna som trenger det mest, skal delta i større grad. Det legges særlig vekt på å få barn over tre år til å delta, for å legge et godt grunnlag for språk og utvikling i god tid før skolestart.

Målet om økt deltakelse for de eldste barnehagebarna, har Norden til felles med EU. I 2002 satt EU opp de såkalte barcelonamålene for økt deltakelse i barnehage (European Union, 2018). Målet var at minst 95 prosent av alle barn fra fire år til skolestart skulle delta i ECEC innen år 2020. Noen medlemsstater har nådd dette målet, men det er fortsatt et betydelig antall land som ligger langt etter. Det er også slik at de fleste medlemsstater ikke nådde målet for null til tre åringer i ECEC innen 2020, som var en deltakerandel på 33 prosent av alle barn (European

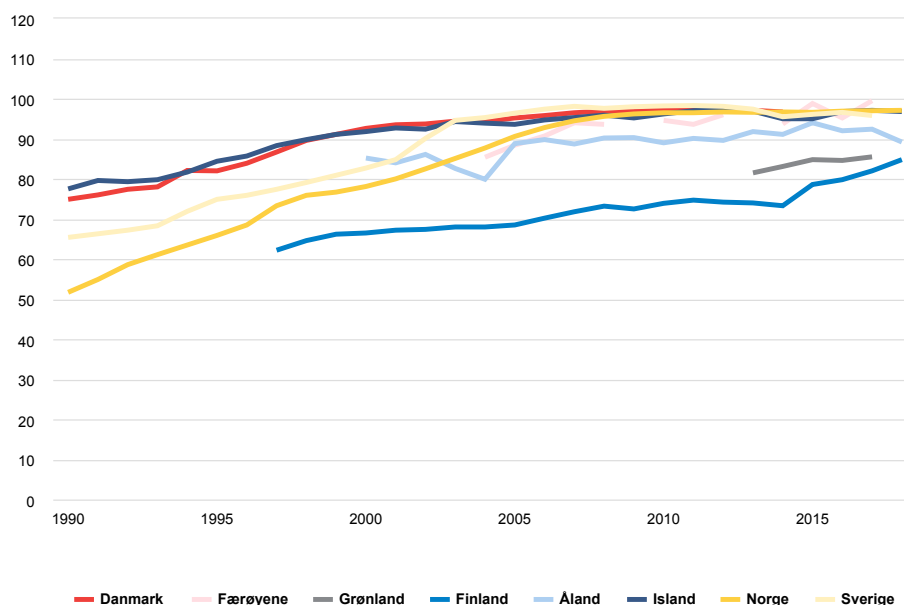
Union, 2018).

Et tilsvarende skille i deltakelse mellom de minste og de eldre barna i andel som går i barnehage, ser vi også i Norden (figur 1 og 2). Her er det Finland og Åland som i sterkeste grad skiller seg ut med å ha den laveste andelen av barnebefolkningen i barnehage fra null til to år. Dette henger sammen med flere forhold, blant annet at både Finland og Åland tilbyr økonomisk kompensasjon for å være hjemme med eller har omsorg for barnet i hjemmet de første årene.

Figur 1. Andelen barn fra null til to år i barnehage, Nordisk statistikkbank.

Barnehagen dekker ECEC for alle barn i forskjellige aldre, uansett om det er på heltid eller på deltid på dagtid (fra kl. 6 til 18) i alle institusjoner der oppmøtet kontrolleres av en offentlig myndighet. Kilde: Nordisk statistikkbank, CHILO3 (hentet 9. nov. 2020).

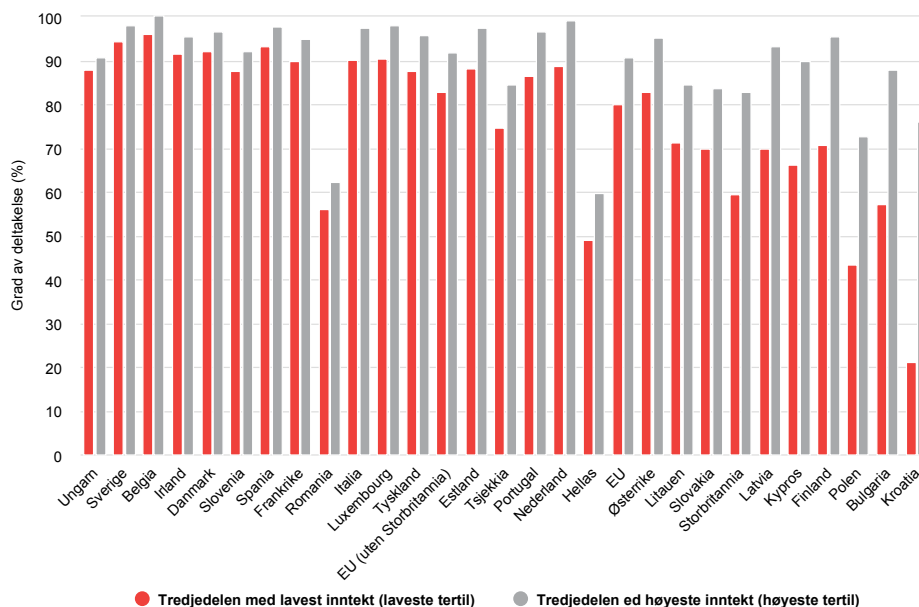
Figur 2. Andelen barn mellom tre og fem år i barnehage i Norden.

Barnehagen dekker omsorgen for alle barn i forskjellige aldre, uansett om det er på heltid eller på deltid på dagtid (fra kl. 6 til 18) i alle institusjoner der oppmøtet kontrolleres av en offentlig myndighet. Kilde: Nordisk statistikkbank, CHILO3 (hentet 9. nov. 2021).

Deltakelse i barnehage etter sosioøkonomisk bakgrunn

Prisregulering og moderasjonsordninger har vært viktige virkemidler for økt deltakelse i barnehagene i landene. Det har vært viktig å få kunnskap om sammenhengen mellom barnehagetilbud et og familienes muligheter for å bruke det ut fra ulike sosioøkonomiske bakgrunnsvariabler. Men heller ikke her foreligger sammenlignbare tall i Norden. Det foreligger studier på sammenhenger mellom sosial og økonomisk ulikhet og deltakelse i ECEC i EU. En EU-undersøkelse om inntekt og levekår (EU-SILC), har sett på ulike kategorier av sosioøkonomiske ulemper og deltakelse (Europeiska kommissionen, 2019). Uavhengig av hvilken kategorisering som brukes i denne rapporten, viser rapporten betydelig lavere deltakelse i ECEC deltakelse for barn med lavere sosioøkonomisk bakgrunn.

I figur 3 illustreres vi forholdet mellom familiens samlede husholdningsinntekt, og barnets deltakelse i barnehage. Den vertikale y-aksen viser deltakelsen i ECEC etter inntektsgruppe (høy eller lav) og land i prosent. Landene er sortert fra venstre til høyre etter forskjellene i grad av deltakelse mellom høyeste og laveste inntektsgruppe. Vi kan se at Ungarn har minst forskjeller i grad av deltakelse mellom de to inntektsgruppene mens Kroatia har størst forskjeller. Sverige har den nest minste forskjellen blant EU landene, mens Danmark ligger på femte plass. Finland kommer på 23. plass i rangeringen. Tall fra Island og Norge foreligger ikke i denne studien (Europeiska kommisjonen, 2019). Oversikten i figuren illustrerer at behovet på å fokusere på bestemte sosiale undergrupper av barns deltakelse i barnehage er berettiget.

Figur 3. Deltakelse i formell barnehage eller førskole for barn mellom tre år og minste obligatoriske skolealder, etter ekvivalert disponibel familieinntekt i 2016.

Tertilene med høyest og lavest inntekt vises i grafen. Kilde: [JRC-beregninger basert på mikrodاتا 2016 fra EU-SILC](#)

For å opprettholde en politikk der høy grad av deltakelse i barnehage er mulig, er det behov for å følge med på inntektsutviklingen for barnefamiliene i Norden og hvordan denne utviklingen kan påvirke bruken av og tilgjengeligheten i barnehagetilbudet. Selv om de nordiske samfunnene holder seg blant de mest likestilte i OECD-regionen, øker likevel ulikhetene her. Andelen barn som lever i familier med vedvarende lav inntekt har økt, og barn i familier som har innvandret eller er flyktninger er overrepresentert i lavinntektsgruppene i flere av de nordiske landene (Joikinen, Nilsson, Karlsdóttir, & Heleniak, 2020) (Egholt Søgaard, Roine, Robling, & Pareliusson, 2018).⁷⁸ Landene i Norden er høyt rangert i ulike statistiske undersøkelser om velferd og politikk for en mer rettferdig fordeling av inntekt mellom ulike grupper i samfunnet. I sosialpolitikken snakker man ofte om en nordisk modell som tar sikte på å gi innbyggerne grunnleggende økonomisk og sosial sikkerhet. Målet er å skape gode levekår med like muligheter for utdanning og fremtidig liv. I løpet av det siste tiåret har det blitt stilt spørsmålsteget ved velferdspolitikken, og vi har sett en utvikling mot en mer begrenset velferdspolitik.

78. SCB: <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2021/over-halften-av-alla-utrikes-fodda-barn-har-lag-ekonomisk-standard/>, <https://nordregio.org/maps/at-risk-of-poverty-rate-2015/>, SSB: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/nesten-111-000-barn-vokser-opp-med-vedvarende-lave-husholdningsinntekter>, Children at risk of poverty or social exclusion: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Children_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion&oldid=523400

Nasjonale datakilder, en sammenfatting

Danmark

Danmarks statistikk publiserer statistikk om ECEC. Deres oversikter beskriver ikke deltakelse på individnivå -, de oppgir deltakelsen i antall heltids- og helårsekvivalenter. Det betyr at mer enn ett barn kan *gjemme seg* bak hvert tall i statistikken. Frem til 2015 publiserte Danmarks statistikk årlige data om antall barn, i form av en terskelverdi for observasjoner. Denne statistikken er i tråd med Eurostats standard for innsamling av data om utdanning. Denne typen data er tilgjengelig i Nordisk statistisk database (jamfør tabell 1 og 2). En gjeninnføring av en eller annen form for personbasert statistikk diskuteres. ECEC-statistikk med informasjon om landbakgrunn, sosioøkonomiske bakgrunn, utdanningsnivå eller morsmål blir ikke publisert.

Finland

Institutet för hälsa och välfärd (THL) har ansvar for statistikken knyttet til småbarnspedagogikken i Finland.⁷⁹ Dataene er harmonisert over tid, slik at vi kan følge utviklingen tilbake til 1985. De publiserer ikke tall fordelt på bakgrunnsfaktorer som opprinnelsesland, sosioøkonomiske bakgrunnsvariabler eller utdanningsnivå. Imidlertid foreligger det analyser som beskriver disse forholdene i enkelte publikasjoner. Følgende sitat er hentet fra den statistiske rapporten fra 2016 fra Sokatnet⁸⁰ "Det var omtrent 19 300 barn med innvandrerbakgrunn i den kommunale barnehageopplæringen, som er 9 prosent av alle barn i kommunalt organisert førskoleopplæring. Andelen barn med innvandrerbakgrunn har økt med to prosentpoeng siden 2013". Fra 2021 vil Kunnskapsdepartementet utarbeide denne statistikken, som vil bli gjort tilgjengelig gjennom den nye informasjonsplattformen VARDA.⁸¹

Norge

Norsk statistikk over ECEC publiseres i Basil.⁸² Barn defineres som minoritetsspråklig i denne statistikken dersom de og begge foreldrene har et annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk. Tallene i denne statistikken er ikke på individnivå. Det lar seg derfor ikke gjøre å si noe om hvor stor andel av disse barna som har migrasjonsbakgrunn.⁸³ Andelen minoritetsspråklige barn i barnehage er lavere enn blant barn for øvrig, selv om forskjellen ikke er så stor blant fire- og femåringer.⁸⁴ Det har i løpet av de siste ti årene, vært en økning i antall minoritetsspråklige barn som går i barnehage. Det var nærmere 52 500 minoritetsspråklige barn i barnehagen i 2020.

79. <https://thl.fi/sv/web/thlfi-sv/statistik-och-data/statistik-efter-amne/barn-unga-och-familjer/smabarnspedagogik>

80. <https://sotkanet.fi/sotkanet/en/index>

81. <https://www.oph.fi/sv/tjanster/informationsresursen-inom-smabarnspedagogiken-varda#c94d86b2>

82. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/fakta-om-barnehager-2020/barn-og-barnehager/>

83. NAFO, Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring: <https://nafo.oslomet.no/flere-minoritetsspraklige-barn-i-barnehagen/>

84. BASIL/Udir: er definert ved at både barnet og barnets foresatte har et annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk og engelsk.

Island

Statistikk over ECEC på nettsidene til det islandske statistiske byrået Hagstofa islands.⁸⁵ Tallene her omfatter andelen minoritetsspråklige barn som deltar i et barnehagetilbud på Island. Minoritetsspråklige barn er her definert som alle barn med annet morsmål enn islandsk. Det foreligger tall for andelen barn pr. distrikt på Island, og en oversikt over barn med ett annet morsmål enn islandsk.^{86 87} Det er imidlertid utfordrende å trekke ut data fra sistnevnte. Dersom andelen minoritetsspråklige barn øker i barnehagen, kan det ha forskjellige årsaker, enten har andelen minoritetsspråklige i samfunnet økt eller så har andelen barn i barnehagen med islandsk som morsmål gått ned.

Sverige

I Sverige har Skolverket ansvaret for statistikk over barn i ECEC.⁸⁸ Denne databasen har informasjon på individnivå og har blitt matchet med registerbaserte befolkningsdata. Informasjon om andelen barn som er innskrevet i ECEC etter alder og bakgrunn (svensk/utenlandsk) er rapportert fra 2014. Forskjellen i deltakelse (innskrivningsgrad) kommer frem i figur 10 og figur 11. Her ser vi at det foreligger en klar forskjell mellom barn som går i barnehage med svensk bakgrunn, og barn med utenlandsk bakgrunn⁸⁹ i tiden 2014–2019. En gjennomgående høyere andel barn med svensk bakgrunn deltar i et barnehagetilbud enn jevnaldrende barn med utenlandsk bakgrunn i hele tidsserien. En positiv trend er at forskjellen gradvis reduseres, spesielt fra og med 2017. Dette gjelder både barn i alderen en til tre år og fire til fem år. Den største reduksjonen i forskjell er for barn i den første aldersgruppen, en til tre år.

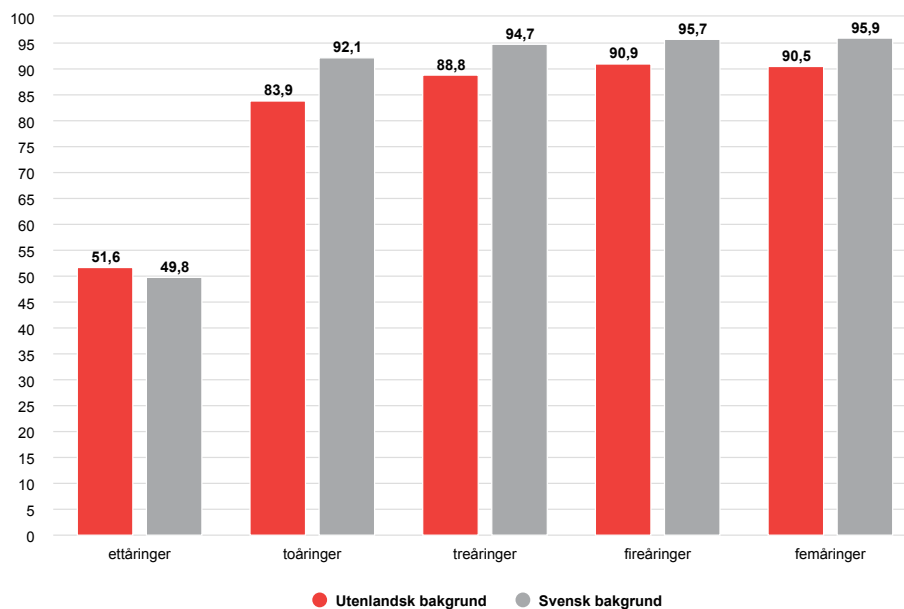
85. <https://statice.is/>

86. Barn i barnehage 2019: 18.742: https://px.hagstofa.is/pxen/pxweb/en/Samfelag/Samfelag_skolamal_1.leikskolastig_0.IsNemendur/SKO01000.px

87. Barn i barnehage med annet morsmål enn islandsk 2019: 2.713: https://px.hagstofa.is/pxen/pxweb/en/Samfelag/Samfelag_skolamal_1.leikskolastig_0.IsNemendur/SKO01103.px/table/tableViewLayout1/?rxid=31e93314-f9fe-481a-9795-190fca968cda

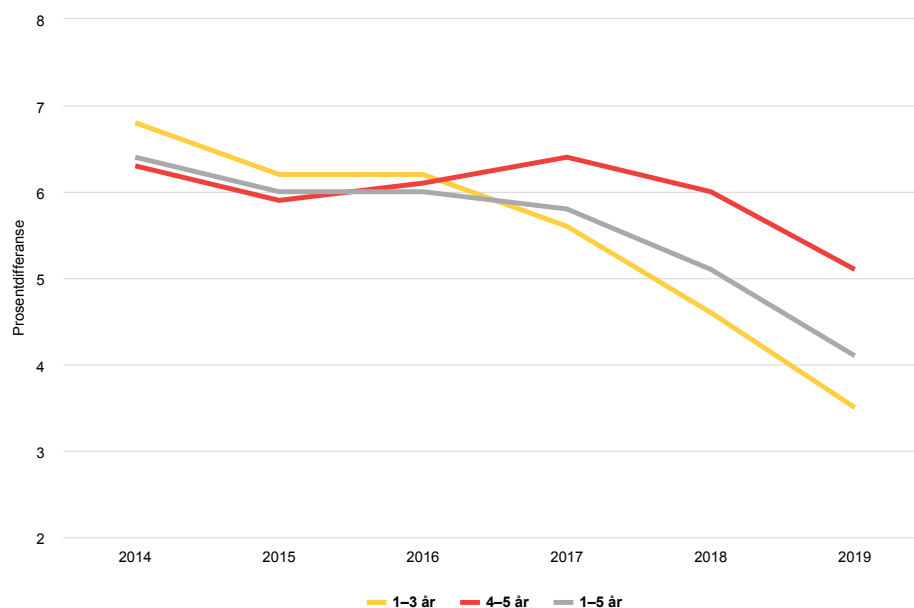
88. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/arkiverade-statistiknyheter/statistik/2021-03-24-statistik-over-elever-i-forskoleklassen-2020-21>

89. Svensk bakgrunn vil si barn som er født i Sverige med minst én forelder som er født i Sverige. Utenlandsk bakgrunn inkluderer barn som er født i utlandet, og barn som er født i Sverige med begge foreldrene født i utlandet.

Figur 4. Barn innskrevet i barnehage i 2019. Andel av alle barn i befolkningen etter bakgrunn.

Kilde: [Skolverket i Sverige](#)

Figur 5. Differanse i prosent mellom barn som går i barnehage med svensk bakgrunn og med utenlandsk bakgrunn, 2014-2019

I hele tidsserien er andelen innskrevne barn høyere for barn med svensk bakgrunn enn for barn med utenlandsk bakgrunn. Gapet blir imidlertid mindre etter 2017. Y-aksen viser den prosentvise forskjellen mellom de to gruppene, mens x-aksen viser de forskjellige årene. De tre linjene representerer tre aldersgrupper. Kilde: [Skolverket i Sverige](#)

Foto: Ritzau Scanpix.dk

Avsluttede betraktninger

De nordiske landene skårer høyt i internasjonal sammenheng når det gjelder yrkesdeltakelse og på satsingen på et likestilt samfunn hvor kvinner deltar på lik linje med menn. For innvandrerkvinner og menn som står utenfor arbeidslivet, er et rimelig barnehage tilbud en av de viktigste forholdene som må være på plass for at den enkelte skal komme seg i aktivitet eller arbeid. Barnehage tilbudet er på mange vis en hjørnestein for familienes vilkår og muligheter til å kombinere omsorg og inntektsgivende arbeid. Det at familien har to inntekter, gir også familiene et godt grunnlag for å forsørge seg og familien. Dette er en viktig faktor i en bærekraftig velferdsstat.

Det er et viktig mål for bærekraftig utvikling i Norden, å sikre deltakelse for alle barn gleden av et godt barnehage tilbud. Når barnehagens tilbud om utdanning, omsorg og lek er komplementære og gjensidig forsterkende, er barnehagen den aller viktigste integreringsarenaen for minoritetsspråklige og nyankomne barn. Et godt barnehage tilbud, bidrar til å sikre hvert enkelt barn rettigheter og muligheter til liv og utvikling i tråd med FNs konvensjon om barnets rettigheter.

Vi har en vei å gå, for å oppfylle de kvalitative anbefalinger som gjelder for sektoren, og som er satt av Europarådet.⁹⁰ Når vi tilbyr et godt barnehage tilbud til de mest vanskeligstilte barna, tetter vi gapet mellom dem som får utviklet sine evner og ferdigheter, og dem som ikke får det. Et godt barnehage tilbud er et viktig verktøy i arbeidet med å forebygge ulikhet og fattigdom.

Mange av barna og familiene denne rapporten handler om, kommer fra områder i verden som er preget av krig og forfølgelse. De gode barnehagene har kunnskap og erfaring nok til å møte disse barna og familiene, med den omsorg og tilrettelegging som nettopp de har behov for (Kalkman, 2019). De første årene i et barns liv, er avgjørende for barnets sunne kognitive, emosjonelle, atferdsmessige, fysiske og sosiale utvikling. Dette er en sensitiv og uerstattelig periode i livssyklusen når utviklingen av hjerne, kropp og mellommenneskelige ferdigheter finner sted. All byggende og forebyggende virksomhet fra storsamfunnet for barn i denne alderen oppveier samfunnskostnadene mange ganger.

Formålet med denne rapporten har vært å støtte opp om og styrke de nordiske landenes arbeid med å øke andelen barn med flyktige- og innvandrerbakgrunn i

90. Council Recommendation on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/council-recommendation-on-high-quality-early-childhood-education-and-care-systems_en

barnehageaktiviteter. Vi har derfor løftet frem eksempler til etterfølgelse og formidlet inkluderingsarbeidet som landene har iverksatt. Hensikten har ikke vært å evaluere eksemplene, men å formidle lovende arbeidsmetoder. Utvikling av innsats og lovende arbeidsmetoder i felt er et verdifullt supplement til evidensbaserte nordiske initiativer. Vi håper denne rapporten kan bidra til at det spre kunnskap om gode arbeidsmetoder til praktikere som arbeider med å utvikle inkluderingstiltak for nyankomne barn og foreldre i Norden. Vi håper også at rapporten vil bidra til innsikt og inspirasjon og til et fortsatt samarbeid om inkludering av barn i barnehageaktiviteter i Norden.

Vi har sett at landene har målrettede tiltak og strategier, for inkludering av både barn og foresatte. De er utformet og dimensjonert for å inkludere barna tidlig, i et barnehagetilbud. Tiltakene er også gjennomgående utformet slik at de foresatte blir oppfordret til å samarbeide med barnehagen om omsorg og læring av barnet. Formålet er også å gi informasjon og formidle kunnskap om viktige velferdstjenester for familiene, barnet og den foresatte ut fra behov. Informasjonen blir formidlet og det oppfordres til deltakelse i aktiviteter for de voksne, i språkprogrammer, etterutdanning og ulike sysselsettingstiltak.

Inkluderingsarbeidet i landene er kunnskapsbasert og målrettet. Det vi imidlertid ser mer behov for, er forskning som fokuserer på egenskapene til den nordiske barnehagemodellen med linjer av utvikling av betydning for innhold og kvalitet i utdanning i tidlig barndom (Karila, Johansson, Purola, & Hannikainen, 2017). Barnehagenes pedagogikk og verdsettelse har ikke vært fokus for denne rapporten. Det fremgår likevel klart at landene i Norden har sterke politiske føringer og sosiale forventninger knyttet til at barn bør delta i et barnehagetilbud, før skolestart. Disse normene og forventningen i Norden, fremstår ikke verdinøytrale og det diskuteres hvilken pedagogikk og hvilke verdier som er spesifikt nordiske.

Forholdet mellom pedagogikk og politikk består av mangfoldige og motstridende verdier, kunnskap og praksis – hvorav noen har gitt opphav til betydelige endringer og diskusjoner. Det foregår en diskurs om disse verdiene og politiske valg. I motsetning til mange andre europeiske land har den nordiske barnehagetradisjonen sin egen identitet – en pedagogikk uavhengig av – og ofte i motsetning til – pedagogisk praksis i skolen. Dette skillet mellom barnehage og skole er imidlertid i endring (Andersen, Steinnes, & Vik, 2020). Barnehagene framstår som en integrert del av en nordisk oppvekst, og barnehagen som institusjon er i endring. Det vil være viktig å følge med på hvilke disse endringen er, hva de vil innebærer for kommende generasjoner og hva dette vil si for nyankomne.

Vi har behov for mer kunnskap om vi i tilstrekkelig grad makter å sikre sosial inklusjon og langsiktig bærekraft i Norden for de minste barna. På nordisk nivå har vi ikke sammenlignbare indikatorer som kan hjelpe oss i arbeidet med å overvåke hvorvidt landene makter å inkludere barn av innvandrere- og asylsøkere og sosialt og økonomisk vanskeligstilte barn i et barnehagetilbud på like vilkår og i likt omfang som øvrig barnebefolkning. En slik oversikt vil være et viktig bidrag til arbeidet med å sikre god måloppnåelse om målene i Agenda 2030 om å sikre et kvalitativt godt barnehagetilbud tilbud til alle og særlig til de vanskeligstilte og sårbare barna. Barna er vår viktigste ressurs og vår fremtid.

Bibliografi

- Act on Early Childhood Education and Care. (2018). Retrieved from Act on Early Childhood Education and Care (540/2018): <https://minedu.fi/en/legislation-ecec>
- Andersen, C. E., Steinnes, J., & Vik, S. (2020, 08). Special Issue: Kindergarten Pedagogy and Policy, Vol 40 No 3. *Nordic Studies in Education*, pp. pp. 206–209. doi: <https://doi.org/10.23865/nse.v40.2455>
- Bergh, A., & Bjørnskov, C. (2011, February). Historical Trust Levels Predict the Current Size of the Welfare State. *Kyklos, International Review for Social Sciences*, pp. 1-19. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1467-6435.2010.00492.x>
- Berven, N., & Ravneberg, B. (2012). *Forskning om velferdspolitik og omsorgsordninger i et likestillingsperspektiv. En kunnskapsgjennomgang. Notat 7.* Stein Rokkan senter for flerfaglige samfunnsstudier. Uni Reserach. Retrieved from Regjeringen.no: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/sla/skjeieutvalget/september_2012/kunnskapsstatus_velferdspolitik_omsorgsordninger.pdf
- Byrne, K., & Bech Hansen, C. (2018). *Protected on Paper? An analysis of Nordic country responses to asylum-seeking children.* Florence: UNICEF Office of Research – Innocenti. Retrieved from: <https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/NORDIC%2028%20LOWRES.pdf>
- City of Reykjavik. Department of Education and Youth. (2014). *The World is Here, Reykjavik City Department of Education and Youth, policy on multicultural education and leisure.* Retrieved from https://reykjavik.is/sites/default/files/fjolmenningarstefna_oppsett_enska_n_3.pdf
- Dagtilbudsloven. (2020). Retrieved from LBK nr 2 af 06/01/2020 Bekendtgørelse af lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2020/2>
- Danielsdóttir, S., & Ingudóttir, J. (2020). *The First 1000 Days in the Nordic Countries. A situation Analysis.* Copenhagen: The Nordic Council of Ministers. doi: [10.6027/nord2020-051](https://doi.org/10.6027/nord2020-051)
- Egholt Søgaard, J., Roine, J., Robling, P.-O., & Pareliussen, J. (2018). *Nordic Economic Policy Review 2018: Increasing Income Inequality in the Nordics.* Nordic Council of Ministers, Nordregio. doi: [10.6027/TN2018-519](https://doi.org/10.6027/TN2018-519)
- Egmont Fonden. (2016). *En bedre start. Livsduelighed hos de allermindste.* Egmont Rapporten. Retrieved from: <http://egmontrapporten.dk/2016.html>
- Einarsdóttir, J., Brostrøm, S., Johannesson, E., Purola, A., & Emilson, A. (2014). Democracy, caring and competence: values perspectives in ECEC curricula in the Nordic countries. *International Journal of Early Years Education*, 23, pp. 97-114. Retrieved from: <https://www.nb-ecec.org/no/artikler/post-15658313>
- Engen, T., & Kulbrandstad, L. (2007). *Tospråklighet, minoritetsspråk og minoritetsundervisning.* Gyldendal akademisk.

European Union. (2018). *Barcelona objectives*. Retrieved from: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/bcn_objectives-report2018_web_en.pdf

Europeiska kommisjonen. (2019). *A note on early childhood education and care participation by socio-economic background*. Retrieved from Publications Office of the EU: <https://op.europa.eu/sv/publication-detail/-/publication/d9c68b64-d376-11e9-b4bf-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-200510132>

Eurydice Report. (2019 Edition). *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe*. European Commission.

Gjervan, M., Andersen, C., & Bleka, M. (2012). *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*. Cappelen Damm akademisk. Retrieved from: <https://www.ark.no/boker/Marit-Gjervan-Se-mangfold-9788202377793>

Government of Iceland. (2020, Mai 27). Retrieved from Mennta- og menningarmálaráðuneytið. Drög kynnt að heildstæðri stefnu um menntun nemenda með annað móðurmál en íslensku: <https://www.stjornarradid.is/efst-a-baugi/frettir/stok-frett/2020/05/27/Drog-kynnt-ad-heildstaedri-stefnu-um-menntun-nemenda-med-annad-modurmál-en-islensku/>

Havnes, T., & Mogstad, M. (2011, May). No Child Left Behind: Subsidized Child Care and Children's Long-Run Outcomes. *American Economic Journal: Economic Policy*, pp. 97-129 (33pages). Retrieved from American: <https://www.jstor.org/stable/41238095?seq=1>

Integrationsloven. (2020). Retrieved from LBK nr 1 af 01/01/2020 Bekendtgørelse af lov om integration af udlændinge i Danmark (integrationsloven): <https://www.retsinformation.dk/eli/ltg/2020/1>

Joikinen, J., Nilsson, J., Karlsdóttir, A., & Heleniak, T. (2020). *State of the Nordic Region 2020*. Nordisk ministerråd, Nordregio. doi: [10.6027/NO2020-001](https://doi.org/10.6027/NO2020-001)

Junttila, N., Rehn, C., Costiander, K., Kahiluoto, T., & Alila, K. (2020). Turvapaikkaa hakevat ja paperittomat lapset sekä S2/R2 -opetus varhaiskasvatuksessa. *Raportit ja selvitykset 2020:24*. Retrieved from: <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/turvapaikkaa-hakevat-ja-paperittomat-lapset-seka-s2r2-opetus>

Jönsson, A. (2017). *Etableringsprocessen i de nordiska länderna*. Stockholm: Nordens välfärdscenter.

Kalkman, K. o. (2019). *Vente, håpe, leve. Familier på flukt møter norsk hverdagsliv*. Oslo: Universitetsforlaget.

Karila, K., Johansson, E., Purolla, A.-M., & Hannikainen, M. (2017). *Pedagogy in ECEC: Nordic Challenges and Solutions*. Nordiska ministerrådet, Nordisk Ministerråds sekretariat. doi: [10.6027/ANP2017-729](https://doi.org/10.6027/ANP2017-729)

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Livslang læring og trivsel. Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Retrieved from: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/verdi grunnlag/livsmestring-og-helse/>

Kunnskapsdepartementet. (2019). *Meld. St. 6 (2019–2020) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*. Oslo.

- lov om innvandrersaker nr. 116/2012. (2012). Retrieved from 2012 nr. 116 23. nóvember. Lög um málefni innflytjenda: <https://www.althingi.is/lagas/nuna/2012116.html>
- Nordic Council of Ministers. (2018). *State of the Nordic Region 2018. Immigration and integration edition*. Copenhagen. Retrieved from: <http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1192284&dswid=-8938>
- Nordisk ministerråd. (2018). *A Common Path: Iceland's Presidency of the Nordic Council of Ministers in 2019*. Copenhagen: Nordisk Ministerråd. doi: [10.6027/ANP2018-828](https://doi.org/10.6027/ANP2018-828)
- NOU 2009: 18. (2009). *Rett til læring*. Retrieved from regjeringen.no: https://www.regjeringen.no/contentassets/4797c40751334fb2b06592a22925c487/nou_2009_18_rett_til_laering.pdf
- NOU 2010: 7. (2010). *Mangfold og mestring— Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet*. Retrieved from regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/NOU-2010-7/id606151/?ch=2>
- OECD. (2017). *Starting Strong V: Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education, Starting Strong*. doi: <https://doi.org/10.1787/9789264276253-en>.
- Os, E., Myrvold, T., Danielsen, O., Hernes, L., & Winger, N. (2020). *Håndtering og konsekvenser av koronautbruddet for barn og barnehager*. OsloMet - storbyuniversitetet. Retrieved from: <https://hdl.handle.net/20.500.12199/6502>
- Petersen, A., & Ladefoged, L. (2015). *Sundhedsplejens indsatser og betydning i arbejdet med små udsatte børn og familier 2015. I*. Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet.
- Puroila, A.-M. J. (2016). Interpreting Values in the Daily Practices of Nordic Preschools: A Cross-Cultural Analysis. *International Journal of Early Childhood*, pp. 141-159 (48p). Retrieved from: <https://www.nb-ecec.org/no/artikler/article-44>
- Rambøll Management Consulting, Aarhus Universitet og Syddansk Universitet på vegne af Ministeriet.. (2016). *Børns tidlige udvikling og læring 2016. Udarbejdet af* . Ministeriet for Børn, Ligestilling og Undervisning.
- Ringsmose, C., Kragh-Müller, G., & (Eds.). (2017). *Nordic Social Pedagogical Approach to Early Years*. Springer.
- Roedelé, S., Løkholt Lewin, M., & Skulberg, H. (2010, 09 25). *Internasjonale trender i utdanning. Omfanget av internasjonale aktiviteter på utdanningsfeltet har eksplodert de siste tiårene*. Retrieved from Utdanningsforbundet: <https://www.utedanningsforbundet.no/var-politikk/publikasjoner/2010/internasjonale-trender-i-utdanning/>
- Ryen, E. (2018). *NOA - Norsk som andrespråk*. Retrieved from Språkopplæring for minoritetsspråklige barn, unge og voksne. En forskningsoversikt. NOA - Norsk Som andrespråk, 26(2):. <http://ojs.novus.no/index.php/NOA/article/view/1554>
- Sievertsen, H. (2020). *Segregering i danske børnehaver*. VIVE – Viden til Velfærd. Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. Retrieved from: https://pure.vive.dk/ws/files/4476284/100621_Segregering_i_danske_b_rnehaver_2005_2014_A_SIKRET.pdf

SKL, S. A. (2019). *Öppen förskola öppnar dörrar. Kunskapsöversikt öppen förskola för integration*. Sveriges kommuner och landsting. Retrieved from: <https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/oppen-forskola-oppnar-manga-dorrrar.html>

Skolförordning (2011:185). (2011). Retrieved from Sveriges riksdag: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skolforordning-2011185_sfs-2011-185

Stephensen, S. (2018, 07 06). Töfrandi tungumál : starfendarannsókn í fjölmennningarlegum leikskóla. University of Iceland. Retrieved from: <http://hdl.handle.net/1946/31595>

SUO 2020:67. (n.d.). *Förskola för alla barn– för bättre språkutveckling i svenska..* Stockholm. Retrieved from: <https://www.regeringen.se/4ad046/contentassets/73de9759ac8a41548fe7a7a7e3641b73/forskola-for-alla-barn--for-battre-sprakutveckling-i-svenska-sou-202067>

The Nordic Pedagogical Tradition - Main Topics & Hallmarks. (n.d.). Retrieved from Early Childhood Education & Care. The Nordic Way: <https://ececthenordicway.no/>

The Preschool Act No. 90. (2018, June). Retrieved from Government of Iceland: https://www.government.is/media/menntamalaraduneyti-media/media/MRN-pdf_Annad/Preschool_Act.pdf

Vallberg Roth, A.-C. (2014, 9). Nordic Comparative Analysis of Guidelines for Quality and Content in Early Childhood Education. *Tidsskrift for Nordisk barnehageforskning*, 8. doi: <https://doi.org/10.7577/nbf.693>

Vallberg Roth, A.-C., & Åsén, G. (2012). Utvärdering i förskolan: en forskningsöversikt. Retrieved from <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1410411&dswid=-9034>

Warming, H. (2011). *Børneperspektiver Børn som ligeverdige medspillere i socialt og pedagogisk arbejde*. København: Akademisk Forlag.

Vedlegg

Vedlegg 1: Begreper

Early Childhood Education and Care, ECEC. Begrepet barnehage og barnehagetilbud anvendes som en samlebetegnelse for den pedagogiske virksomhet som på fagspråket mer presist omtales som ECEC.

Asylsøker. En utenlandsk statsborger som har tatt seg til et land og ber om beskyttelse, men som enda ikke har fått sin søknad endelig behandlet.

Innvandrere. En innvandrere er en person som har opphold og bor i ett av de nordiske landene, men er født i utlandet (utenfor Norden) av utenlandskfødte foreldre.

Flyktning. En person som har flyktet fra hjemlandet eller permanent opphold og som har fått flyktningstatus i samsvar med FNs flyktningkonvensjon.

Kvoteflyktning. En person som før reisen til et bestemt land mottok en oppholdstillatelse innenfor den flyktningekvote som ble satt av vertslandets regjering.

Migrasjon. Migrasjon er et samlenavn for innvandring (innvandring) og utvandring (utvandring). Migrant refererer til en person som flytter til et annet land, uavhengig av om personen flytter frivillig eller av tvingende grunner.

Nyankomne. En nylig ankommet person er noen som er mottatt i en kommune og har fått oppholdstillatelse for opphold på grunn av behov for beskyttelse eller er på flukt. Pårørende til disse menneskene regnes også som nyankomne.

Barnehage og barnehagetilbud. Anvendes i rapporten som en samlebetegnelse for den pedagogiske virksomhet som på fagspråket mer presist omtales som ECEC, Early Childhood Education and Care.

Kilder: FN, UNHCR, Migrationsverket, Innvandrings- og mangfoldsdirektoratet, UNESCO.

Vedlegg 2: Spørreskjema: Tiltak som bidrar til økt deltakelse og inkludering av barn med flyktning- og innvandrerbakgrunn i barnehage (ECEC) i Norden

1. Hvilke er de viktigste politiske virkemidlene for å fremme en høyere grad av deltagelse av barn med innvandrer- og flyktningbakgrunn i barnehage (förskola, vuggestue, daghjem, børnehage) i perioden 2012-2020?
2. Beskriv kort nasjonale eller større områdespesifikke programmer som kombinerer inkludering i barnehage med tiltak som også oppmuntrer de foresatte til å delta aktivt i samfunnet, i opplæring eller sysselsetting?

Vedlegg 3: Kriterier for beskrivelse av eksempler til etterfølgelse (veileder til tiltaksinnehaver)

Nedenfor gir vi en oversikt over noen av kriteriene som ligger til grunn, når vi beskriver og publiserer eksempler til etterfølgelse i de nordiske landene. Det er foreliggende ikke alltid tilstrekkelig med forskning på effekten av tiltak som iverksettes på integrasjonsfeltet. Der vi mangler evidensbasert kunnskap, baserer vi oss derfor på en noen bestemte retningslinjer for å øke gjennomsiktigheten når det gjelder læringseksempelene vi presenterer.

Myndigheten, kommunen eller sivilsamfunnsorganisasjonen som er ansvarlig for initiativet, har hjulpet oss med å beskrive tiltaket og resultatene. Retningslinjene er basert på en eksisterende metode for å beskrive eksempler til etterfølgelse (lovende praksis).

Navn på eksempel til etterfølgelse (tiltak eller initiativ).

Hvem er de viktigste interessentene eller hovedaktørene?

Teori og kunnskap?

Hva er teorien bak eller bakgrunnen for iverksettelsen av det aktuelle tiltaket? Er tiltaket basert på forskning på hva som fungerer best for målgruppen? Foreliggende det annen relevant kunnskap som bør omtales?

Målgruppe

Hvilken målgruppe er inkludert i tiltaket? Er det en viss alder, et visst kjønn eller hvor langt man har kommet i språkkunnskaper, som avgjør om en person kan bli inkludert i tiltaket, eller er tiltaket rettet mot alle?

Forventet resultat

Hvilket resultat eller utfall forventes det når det gjelder deltakerne? Inneholder tiltaket klare mål som er formulert skriftlig for målgruppen?

Kompetansekrav

Krever dette tiltaket spesiell opplæring, kunnskap eller kompetanse før det iverksettes? I så fall, er personalet kvalifisert for å forberede eller undervise andre i det som kreves? Er en håndbok tilgjengelig for støtte og veiledning?

Utøvernes vurderinger

Hva mener de involverte partene, personalet eller de ansatte om tiltaket? Er denne praksisen gunstig, og anerkjennes den som gunstig av målgruppen?

Dokumentasjon

Beskriv hvordan praksisen er dokumentert og om det er mulig å følge opp resultatene.

Formidling og iverksetting

Hvis initiativet skal spres videre i Norden, finnes det da tilgjengelig et utdannings- eller opplæringsprogram, kontakter i prosjektet eller finnes det andre måter å formidle kunnskap om initiativet på?

Forskning og evaluering

Har de involverte partene gjennomført en evaluering, eller pågår det noen form for evaluering? Er det mulig å finne og vurdere effekter før og etter tiltaket ble iverksatt, eller foreliggende det en lokal oppfølging? Legg ved lenke til eventuelle

evalueringer.

Deltakerens vurderinger

Finnes det tilgjengelig dokumentasjon om brukernes vurderinger av praksis? Er det gjennomført noen form for deltakerundersøkelse eller liknende?

Økonomi

Finnes det en vurdering av initiativets sosioøkonomiske utfall? Er tiltaket samfunnsøkonomisk lønnsomt på kort eller lang sikt? Er det kostnader forbundet med iverksettelsen av initiativene i form av opplæring, lisenser osv.?

Oppfølging av tiltaket – monitorering

Gjennomføres det en oppfølging eller kontroll av om tiltaket har blitt gjennomført etter hensikten?

Lenke til nettside: [Vive.dk – Inkredsing af lovende praksis på det specialisered socialområde](#)

Om denne publikasjon

Barnehage, en arena for barn og foreldres integrering i Norden
Børnehave – Päiväkoti – Leikskóli – Barnehage – Förskola

Merethe Løberg

Nord 2021:047

ISBN 978-92-893-7081-3 (PDF)

ISBN 978-92-893-7082-0 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/nord2021-047>

Publisert 14.6.2021

© Nordisk ministerråd 2021

Statistikk og data: Oscar Penje, Nordregio

Redaksjon: Helena Lagercrantz, Nordregio og Kristin Marklund, Nordens
velferdssenter

Layout: Mette Agger Tang

Forsidefoto: Johnér

Denne rapporten inngår i ett temaområde om nyankomne barn, ungdom og familier i vårt Nordiske prosjektsamarbeid om integrering. Prosjektet har som mål å legge til rette for samarbeid mellom de nordiske landene om integrering av flyktninger og innvandrere. Formålet med denne rapporten er å formidle kunnskap og erfaringer fra Norden som fremmer deltakelse og integrering for barn med flyktninge- og innvandrerbakgrunn i sine nye hjemland. Kunnskapen kan danne grunnlag for utvikling av nye arbeidsmetoder som bidrar til økt deltakelse for barn med flyktninge- og innvandrerbakgrunn i barnehager i Norden. Les mer på prosjektets nettside:

www.integrationnorden.org

Det nordiske samarbeidet

Det nordiske samarbeidet er en av verdens mest omfattende regionale samarbeidsformer. Samarbeidet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøyene, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbeidet er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret og er en viktig medspiller i det europeiske og internasjonale samarbeidet. Det nordiske fellesskapet arbeider for et sterkt Norden i et sterkt Europa.

Det nordiske samarbeidet ønsker å styrke nordiske og regionale interesser og verdier i en global omverden. Felles verdier landene imellom bidrar til å styrke Nordens posisjon som en av verdens mest innovative og konkurransekraftige regioner.

Nordisk ministerråd

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

www.norden.org

Les flere nordiske publikasjoner: www.norden.org/no/publikasjoner